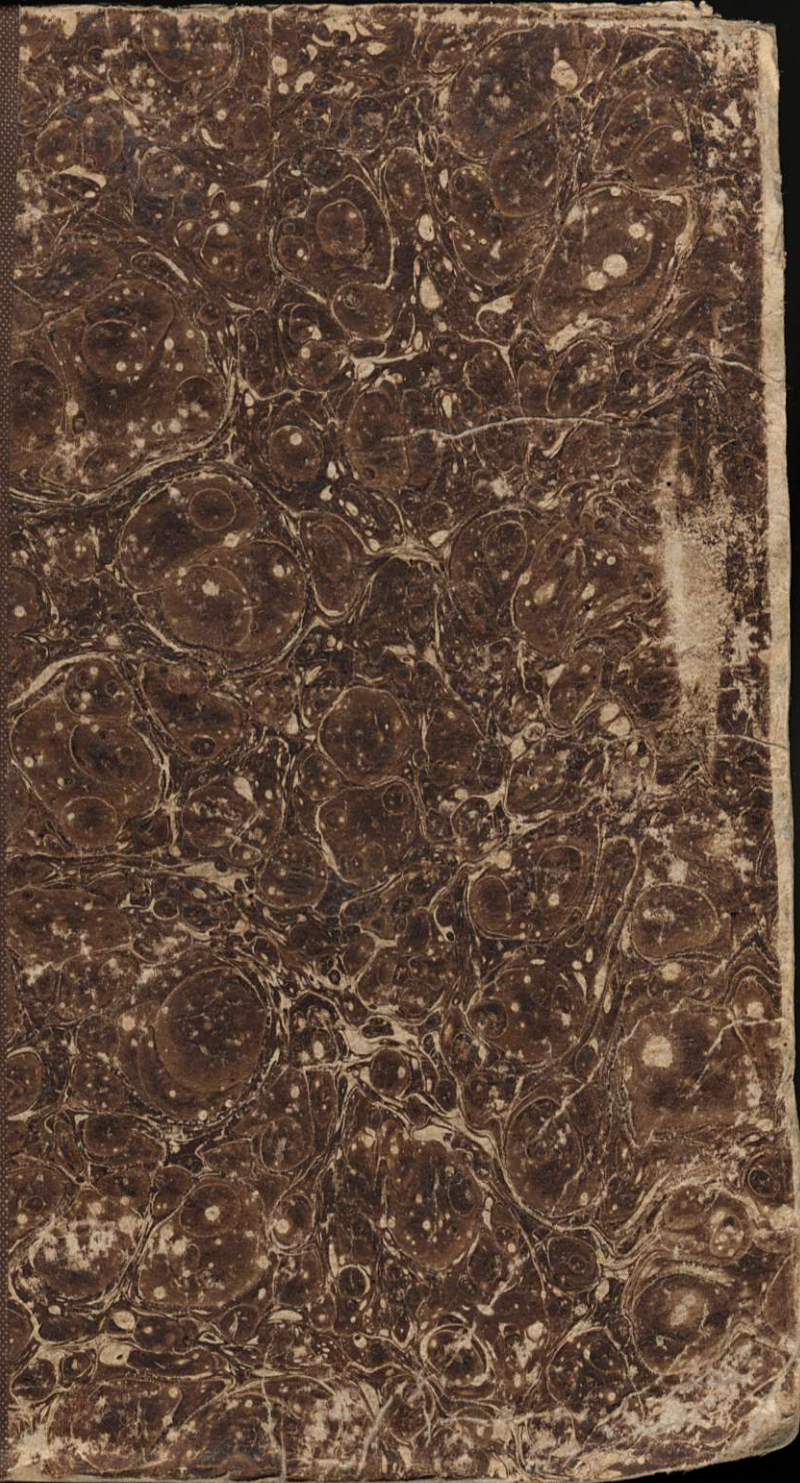

SOMMARRESAN 1799

[Bonsdorff, Jacob]

S O M M A R - R E S A N.

*Jakob
Lütz. Bonsdorf*

ÅBO, 1799.

Tryckt hos JOHAN C. FRÉNCKELL.

ASHTON: 1818
ALEX. V. KO

Så oskyldigt det är, at följa Sommarens lockande anbud, til anställande af hvarjehanda lust-resor och sällskapsnöjen, så nyttigt bör detta anses, i anseende til en mera utvidgad verlds-och mennisko-känedom, som derigenom vinnes. At resa för nöjets skull, är ingalunda at låta några makliga och med galler tilslutna vagnar framslåpa sit toma väsende, och med blixstens fart flytta sig ifrån en ort til en annan, för at förskingra sina sinnen, eller upleta nya tilfällen til kräsligheter och stormande tidsfördrif. Philosophen på landsvägen har gifvit de resande Caravanerne anledning, at under resan öfven öfna ögonen för naturens behagligheter, och nyttja det allmänna förståndet såsom följeslagare. Men man kan resa i många ändamål, och alltid hämta en önskad frukt. Den vinningslystne uppsöker flera tilgångar at rikta sig och andre. Den naturkunnige fäster sina skarpa blickar uppå hvarje ört och planta, ja uppå hvarje hvimlande kråk i luften, som han på särskilde orter ser, för at se dan öka sit System eller naturalie-cabinett. Bergsmännen reser för at upptäcka malmarter, och nöjes ej med jordens ytor, utan tränger til dess innersta grunder; den lärde sysselsätter sig ömsom

med upptäckande af örternes lägen och människors olika lynnen, ömsom med utgrundande af lagarnas och konsternas skick hos särskilde folkslag; Statsmannen hvälfver innom sin tankekrets viktiga affigter, och förenar liksom i en enda punkt alla andras föremål. Monne då icke naturens betraktande kan öppna för människjan, såsom människja, det gladaste fält at förnöjas? At umgås med sig sjelf, med naturen och sine likar; at använda äfven de ringaste kunskaper sig til nytta, och upmuntras af den stora tanken, at Religionen försätter människjan i högre, ja gudomliga känslor, hvarmed man kan vandra i åsynen af den Osynlige; med et ord, at njuta lifvet, och glädas under des framskridande ögnablick — detta tilhörer och ägnar människjan. Måtte man då icke begära annan redogörelse för en kort Sommarresa än den, at affigten varit et oskyldigt nöje, helgadt stundom åt Religionen, stundom åt naturen, stundom konsterna,

Nöjet har aldrig ännu varit långvarigt. Naturen har utfått des mångfaldiga frön lika med blomstrens. Såsom desse, skola de i behagens lunder upväxa, hinna til en hastig och förgånglig fågring, förtjusa och saknas. Pryden derföre, J blomster, sköna alster af den vackra Sommardagen, pryden en tid det fält där J uprunnit, det sköte där eder affskurne stjelk blifvit fästad, och eder blomma prälat. Och J blomornes och våhréns afbilder, rena nöjen, upammade i naturens oskuld, intagen en tid den känslöfles sinnen, uplifven dem och förtjusen; upmuntren den dygdige, at hinna det föremål, som af svaga sinnen aldrig skådadt, men på långt afstånd tilbedt, är hela naturens uphof och des härlighets rätta urbild. O! huru förvillande tanke, at Himmelens Uphofsman ej skulle tillåta nöjet! Han som i hela naturen, i hvarje morgonfolens stråle, i hvarje vå^{an}slåkt, i hvarje doft af blomstren, ja i hvarje blick af oskulden och behagen, tildelar och utbjuder nöjet. Huru irrande, huru försmädande tanke, at sinnens lifliga

nöje vore i fländigt krig med eftertankens, förnuftets, ja sjelfva Religionens, denne gudomliga våktares alfvarsamhet. Jag hör den kånflöfse och otacksamme Faquiren klaga och knorra deröfver, at han har få eldiga sinnen, få håftiga begär och lidelser; han önskade at kunna utrota dem; han bjuder ock verkligen til at förstena sit bröst och bortjaga alla ömhetens ljufvaste intryck. Lifvet och des verktyg förefalla honom at vara af nedrigare daning, än at han skulle fåsta sin upmärksamhet dervid. Långt från at erkänna lifvets värde, och med förnuft njuta sinlighetens förnöjelse, anser han lifvet som plågornes och lasternas hamn, och sinnen såsom de farligaste klippor. Uti sit högmod uphöjer sig den stolte Cato, lastar lifvet och verlden, försmår, föraktar och slutligt förspiller detta himmelens lån; och där uti Klosters djupa hvalf, hör jag den bekåpade och förstälde Munken, med inbillad andakt predika för den fångflade Nunnan om sinnens och nöjens fördömlighet, samt ifrigt påyrka deras utödande. Men knapt har han lämnat sin tankes irring, förrän han under bar himmel emottager af naturens hand alt förtjusande nöje, och detta Kloster-helgon födes å nyo til menniskja.

Ekja. Hvarföre då lik Negren, på den brännande sandheden, i sit floft förbanna Ljufets Konung, som dock fänder sina välgörande blickar på sine otacksamme barn? Äro alla sinnens nöjen förnekliga derföre, at de kunna missbrukas, eller äro de förhatlige för Religionen och den sanna visheten? Nej, se ut kring hela den sköna skapelsen; njut med dina sinuen och igenkån Skaparen. Ehvar du vandrar, floftets son! ihogkom at hela denna rymden är det Tempel, där den Evige skall tilbedjas och dit offer åt honom frambåras. Men ack! huru våhrlike och flyende äro våra nöjen? — De likna tiden och lifvet; de förändraa med otaliga skiften, och skola saknas. Men de kunna likväl uti inbildningen å nyo förnöja. Kom derföre du glättiga Himlaängel Inbildning! Kom at leda mig tillbaka til de parker, de bergsbygder, höjder, lunder, blomsterkrönte fält och flodbegjutne dalar, där mine sinnen, där tanken och hjertat funno nåring för nöjet och kånflorne. Huru hårdt öde hotar fjäriln! Sedan han fullkomnat sin flygt emellan tusende blomster, dem han kyfst, och fräntagit deras balsamiska nedlar, beredes grafven för hans nöjen. Vid den första höstkylan darrar hans spåda lif, och utflocknar.

Med lifvet förgår hela nöjet. Men de med känslor begåfvade varelser kunna också då höstens stormar rafa, å nyo njuta det flydda nöjet. Jag skall njuta det uti inbildningen,

Långsamt hade naturen afklädt sig vintrens hvita flöja, och begynt at vid den sköna våhrens blickar förnya sit utseende. Solen syntes majestätiskt höja sin bana, och huru högt var han icke redan på himmelen skriden, när Flora hastade honom til mötes. "Välkommen ljusa Drott, sade hon, at återuplifva och försköna mina fält och deras alster. I skenet af dina välgörande fjät skola tusende blomster uppvickna, och myriader lefvande kråk bada sig; dig vill jag bereda en krans af de utföktaste rosor, hvars purpurglans skall efterhärma dig i din nedgång. Men huru fruktlöst bestrålar du dessa mörka torn och dessa kalla murar, hvaraf denna Staden yfves. Förgåfves skådar den sköna Amaryllis, dit fegertåg på den ljusblåa himmelen, då tvånget binder henne vid Stadens buller; finner väl friheten och ömheten, desse jordens mäktige beherrskare, säkrare skydd än hos bygdens barn. Jag ville kalla henne til mina parker, jag ville beströ hennes våg

våg med blommor, och Daphnis skall hafta i hennes tjugande spår. Men du, o Dagens Konung! skall med den vårmående strålen du lockar biet till rofens sköte, äfven förbinda dem.” — Så talte Flora och försvann. Lyftnande till hennes intagande flamma, lämnade jag snart alla de tvungna nöjen, som stadslefnaden erbjuder, men borta var Amaryllis. Jag anträdde då i sällskap med någre få vänner Sommarrefan, för att upfinna nya ämnen och föremål för mina sinnen, till nöje och fågnad; naturens och konstens måstarverk äro öfver allt utspredde, och draga likasom genom en trolldoms kraft till sig det nyfikna ögat. Det var denna banan, där nöjets frukter skulle skördas, ja där också ledsnaden borde mötas.

Med snällt och hastigt löpp genomförs den ödsliga trakten, som, kringom den Finska Hufvudfloden belägen, lämnar de tydligaste prof på inbyggarenas ödeläggande hand. Nakna och torra bergskullar, vildare än de Isländske kale bergsbygderne, härjade på alla naturens skönheter, på blomstren, lunderne, och ängarne, gifvo endast tillkänna huru konsten ofta vansläller naturen. Där som en allmän slit och omtanke borde täfla att försköna naturen, och göra samfundslifvet för

den nitiske ämbetsmannen, den vise, ja ock för den arbetande dagakarlen både drågligt och inbördes glåttigt, genom anläggningen af skuggrika parker, fruktbara fält och alla konstens upfinningar, där ser man nu endast en vidsträckt men oodlad betesmark; hjordarne drifva omkring och njuta en ringa föda, i det stället de kunde hafva den rikaste. Där uprefa sig straffets ohygglige minnesmärken, til blygd för tidehvarfvet och sedernas vård. Förgäfves hänger den olyckliiges lik uppå et rysligt stegel, då brottet icke i sit uphof motas. Finnes då icke något medel i lifvet, at återkalla den förförde, och upmana honom til dygdens eftersträfvande? Äro lagen, religionen och upfostran toma namn, utan intryck på federne? Tör hända at man en tid skall här vandra endast ibland ohygglige straffpålar, eller skall uplysningen finna utvägar at hindra lasternas utbrott, och naturen återtaga sin skönhet. Men nu saknade ögat här alt intagande behag; örat feck i stället för dufvornes och lårkornes ljufvaste toner höra de skrälande korparne, som på de bergige kullarne uphofvo sin förtretliga röst. Sinnet blef ej förnöjdt förrän man nalkades angenåmare trakter. Redan hade solen skridit

dit til den låga horizonen i våster, och var nära sin nedgång, då aftenkylen påminde vandrare at hvila sig i den svalskande dällden. Ensligheten och det snart utbredde mörkret betog sinnen all liflighet, och lämnade dem småningsom til sömnens och inbildningens dvala. Tidigt om morgonen spriddes ändteligen den upgående morgonrodnans strålar ut öfver jordbrynet. De silfverlike strålarne likfom tiltrade utför mina af en tung sömn matta ögonlock. Morgonens klarhet bebådade en vacker sommar dag. — Mit öga! se omkring dig. Det vida ljusblåa himmelens haf. Midt uti dess omkrets, nära til middagslinien, framgår den klotrunda eldstrimande himlakroppen, Solen. Vid dess framfart sägna sig alla naturens barn. Allmagnens anda fläktar ifrån östra jordbrynet, och straxt framlöpa en flock af ljusa molnfläckar, som ej våga at förmörka dagens skönhet, utan vid det de med glättighet fly längs åt den låga horizonen, förhöja dagens glans med sina skuggor. De fly — och nu synas de ej mera uppå himlahvalfvet, som nu helt och hållet uplyses af de flammor, som spridas ifrån Solens eldklot. Tusende vingade kråk komma fram ur de nästen, hvori de undan nattens kyla varit dolde. Sprittande

tande af glädje, fvinga de sig högt up i luften för at upvärmas, och vinna en så mycket högre glans. Hvilken hög färg utstrålar icke dem; huru stor förundran, stort nöje tildelar deras åsyn? Alla tings Skapare har klådt och beprydt dem. Ögat kan ej se alla de tusende invånare i djurriket, som bada sig i den förgylde dagens vågor. De ömme svalorne sträcka ömsom sin låga flygt långs åt jorden, för at i en hast upsnappa föda för sina ungar, ömsom af lätta vingen uplyfte, klyfva de snabbaste strålar. Lifvet och glädjen röres i deras bröst. Middagsolen har verkat dem. Huru angenäm syn? Huru lifligt afmålade den evigt oändlige naturens Herre, den osynlige, som dock i naturens skönhet och vishet låter sig fattas. Ju mer jag längtar at se dig, desto mer intages jag af den pragt, den mångfald, som råder i naturen. Likasom ögat och des blickar gifva Zemiras anlete all fågring och lif, så uplyser också det purpurstrålande klotet hela naturen. På den spegeljämna bøljangs yta ser jag Solens afbild, liksom ifrån des ljusa thron nedfänkt, til at äfven för vatnets skrämde flock utdela sit glättiga sken. Strimmorne, utspredde genom det mörka djupet, lysa opp den

steni-

Meniga nakna stranden, och updrifva dets invånare til lek och glädje. Straxt ser man tusende fiskar simmande i solbaddet af och an, roa och förnöja sig öfver det altvålgörande Ljuset. Lindriga pustlar höras ifrån födra väderstrecket. Saktafufande nalkas de böljans yta. Nu krufas hon af dem, och straxt synas på hafvets våta rymd de cryfalliske vågorne uti jämn och sakta uphöjning och fall gjutas öfver den på hafvet afbildade ljusa Drotten. Flågtarne äro förbi — och nu framter sig för det härryckta ögat et nytt förändradt behag. Vågorne stilla sig, och hela ytan dallrar af de skönaste pärlor, långt skönare än den stälte Monarcbens med brillanter infattade mantel. Himlaskönhet! huru du förnöjer mitt öga! Åt en annan sida betraktar jag den på et afstånd lysande lunden. Dets löfrika träd fånga sig öfver det på dets grenar blixtrande ljuset. De ljumma sommarvådren blanda sig med asparnes och björkarnes veka toppar, som buga sig för dagens Konung. Hundrade yr- och skridstockar, som i trädens grenar, samt under deras blad sig förgömt, yra och hvimla i luften. Hvem har dannat dem, hvem tildelt dem lif och nöje? Hvem tildelar mig nöjet? Allmagt! Du förnöjer mig.

Låt

Låt mig ännu skåda dig uti andra dina underverk. Under nästan oändliga omskiften af utfigter och belågenheter, dem middagsolen gaf all fågring, feck man efter 5 mils väg, på långt håll under ögnafikte et af de vackraste ställen, dem naturen framdanat. *) Vågen ledde genom det med guldgula ax bekrönte, och fruktbara fältet, på hvilket de ljumma sommarvådrén upvåkade långflamma vågor, likasom på et haf, som lindriga vindar uprört. En smal och jämn å lopp längs med långa åkerbrådden ned til den salta sjön, som åt en anuan lida utgjorde en vacker och långsträckt vik, som syntes vilja förena sig med den närintil framrinnande åen. Landtudden, lik en lång men mera jämn och platt bergsrygg, omgifven på bägge sidor af sjöar, gaf hela belågenheten det vackraste utseende. Man såg längs med åen en af naturens egna händer planterad löfskog, stundom tätare, stundom gläfsare. De hvitflammige björkarne speglade sig i den klara böljan, och gifvo henne tillbaka sin gröna skugga, som stridande med det mellan löfstråden framstrimmande ljuset, förefälte på åbrådden åsyn af en med guld beströdd grön mantel. Sjelfva landt-

ryg-

*) Åminne Gård i Halicko Sökn.

ryggen hade åfven iklådt sig Floras gröna drågt, med tusende blomster utstrad, och af de vackraste skuggor beprydd, dem löfstråden från sig kastat. Igenom asparne och björkarne såg man på andra sidan om det långa nåset den crySTALLISKA viken, på hvilken himlagloben hade strödt sitt klara silfver. Huru skön utfigt för ett hänryckt öga! Huru lifligt målande Gudomens glans, den intet dödligt öga kan eller får se. Förtjust i dess afbild, skall jag tilbedja, beundra honom, det osynlige Majestätet, som i den sköna naturen lämnat så tydliga spår efter sig. Hvarifrån skulle jag hänleda den prakt som jag ser, om icke från Gud, naturens och alla varelsers Far. Må aldrig en sådan blindhet betaga en dödlig, att han ej igenkände sin och världens Uphofsman. Nej, jag skall hänryckas. Om jag ej kan se dig, du Evige! skall jag dock vörda dig. Mit hjerta skall vid dina dråpliga verks åskådande upståndas til ditt lof och tackflägelse. Skulle jag vara stummare och känslolöfse än de fjädrade fångare, dem jag hör i lunden qvittra med sina spåda röster. De förnöja mig, men än mera, jag förnöjes af det gudomliga, det höga, ja det högsta af alla föremål för tanken. Med uplyft hufvud

hufvud åt himmelen; ville jag svinga mig högre
 up, til den Eviges, stjernomgifne thron; men jag
 svigtar; vanmagten tvingar min spåda bildnings-
 kraft, tvingar mine sinnen til jorden. Jag ser ut
 åt den vackra lunden, som mellan spegelklara
 böljor uprefer sig lik et paradys. Hår är det
 min flåmda lyra skall höras. Ach! at hon må hö-
 ras af den Evige!

Du Himlamagt, som himlar åra,
 Och millioner lif tilbe,
 Hvars låf de verldar skola bära,
 Som ännu ej fått dagen se,
 Til dig jag vågar ögat lyfta,
 Min tanke årnar til dig lyfta,
 Där du et evigt ljus bebor.
 Mit öga flyr - - men kan ej hinna
 Din thron, kring hvilken stjernor brinna,
 Ty du är evigt, evigt stor.

Hur kan jag drifva til det Höga,
 Ja, högsta målet af din pragt?
 Nej, jag skall blott med dödligt öga
 Beundra spåren af din magt.
 Då du en verld ur stoftet väckte,
 Åt denne matken lifvet räckte,
 Du lät mig veta hvem du är;

Den

Den jord, hvars mödrasköt' mig hyser;
 Den himmel, som af solar lyser,
 Af dig et synligt vitne bär,

Ach Evige! hvars nåd jag röner,
 Men kan dig aldrig skåda få;
 Tag då emot den suck, de böner,
 Som från mit rörda hjerta gå!
 Låt mig en hänryckt läffång fända,
 Et skåradt rökvark villigt tända
 För dig i denna blomsterlund!
 Här skall jag för dit fotspår falla,
 Och dalen utaf genljud skalla,
 Då lyran helgar denna stund.

Min Gud! så vågar jag dig nämna,
 Hur obegripligt vis och god!
 Du velat i naturen lämna
 Din magts och vishets minnesstod.
 De blommor du på fältet bredde,
 Den fågring du i dem beredde,
 Alt vitnar at du något gjort;
 Och detta lifvet som du pryder,
 Som frihet, känslor, nöjen tyder,
 Ifrån ditt rika väsen flöt.

O! lär mig då dig värdigt dyrka,
Så länge lifvets anda rörs,
Din Gudomsstråle må mig styrka,
At hjertat til din dyrkan förs;
Så skall jag fällt på jorden vandra,
Ej nånfin dina domar klandra
Med dårens blinda öfvermod;
Naturen skall mig nöjen dela,
Och aldrig skall mig hoppet fela,
Om jag ock dränks i smärtans flod.

Ja, uti dina armar, du välgörande Allgod,
het, skall jag innesluta mig, på denna lena gräs-
bådden, under skuggan af den jämntgrenige a-
spen, hvars rötter vatnas uti flodens fligande böl-
ja.— Men den förbi middagspunkten redan fram-
hvälfvande solen kallar mig ifrån denna fällhe-
ten. Jag lämnar dig, tyfta sköna park, för at
fortsätta min gång til sjelfva bygden. Den ar-
betssamma goda vårdinnan kommer til mötes, för
at emottaga resande. Hon bjuder sällskapet sti-
ga in i sina rum, och huru upmärksam blef jag
vid den ordning, den trefnad här röjdes! En
dryck friskt vatn, hämtadt från klaraste källan,
svalkade först lifsandarne, som af dagshettan
blifvit mattade. Därefter framsattes af vårdin-
nans

nans vålgörande händer uppå tarflighetens bord några få utfökta rätter af landets afkastning. Lyckliga landsbygd! ån har icke det förderliga öfverflödet kunnat hos dig uttränga och qvåfva naturens enkla och okonflade anordning. Så skild man är ifrån de första behovets tider, då menniskjor nästan liknade de vilde djuren vid upsökandet af födoämnen, så skild är man ifrån senare tidens onaturliga vållust. At uptänka tusende kräsligheter och anrättningar, med mångfaldig kostnad omändra och likfom omåka de enklaste lifsmedel, at icke åtnöjas med föda för behovet, utan åfven föka föda för ögat och prakten och den löjliga tåflingen, med et ord, at upoffra allt för gomen, och ån mer för den stora åran at se sina bord fvigta under tyngden af många fat; se där tidehvarfvets uplysta smak! Nej! lyckliga enfald i seder, i lefnad och nöjen; du saknar många diktade behof, men är förnöjd under njutningen af de närvarande. Med tacksamhet för Gudamagts visaste godhet til menniskjornes fågnad och nöje, hade man njutit denna landtvållust och förfriskning. Sedermera roade man sig ömsom med at sitta i skuggan af lössalen, ömsom med åskådande af en i järnbojor

bevakad vild björn. Ehuru ifrån dets första barndom genom människjoagan tämd, röjde han dock sin vilda natur genom sitt grymma läte, som hördes från hans öppna gap, och raseriet som syntes i dets upsyn. Tilfället förde mig straxt till minnes, huru ömkligt ofta älven människjornes tillstånd är. Kan en lastfull människja, en vildfint lagbrytare, en förhärdad brottflig afmålås med starkare bild, än af denne grymme tyrannen för de tama djuren? Hvad björnen är af sin natur, det är den brottflige genom et olyckligen förderfvadt finnelag, genom ondskans hårdhet, samt lustarnes vildhet. Björnen i kedjor bunden, och misdsådaren af lagars strånghet tyglad, hafva mycken likhet. Men ack usle dödlige! huru ofta rasar du grymmare än det oförnuftige djuret? Du löser med fräckhet alla lagens, religionens och samfundslefnadens band; då skogs-tyrannen låter sig af gisslar och kedjor tåmjäs. Beklagansvärda syn, du förtager mit nöje; jag rycker mig ifrån dit åskådande till angenåmare föremål.—Man tog afsked ifrån denna landsbygd, och for till längre åt öftern belågne orter. Man tåflade likasom med den snabba Solen, som skred allt lägre och lägre ned till våra horisonten.

Lyck-

Lyckligen anlände man äfven til skogsbygden, vid samma stund, som Solen på andra sidan tvärtöfver var färdig til nedgången. Nu syntes ej mer denne lysande Himlavandraren. Han hade gått til hvila. Så beslöt jag äfven, efter min vandring; förnöjd lämnade jag mig til sömnens lugn, förnöjd vaknade jag; ty samma himlaljusteknade följande dagens behag, samma skönhet upväckte hela naturen til glädje, nu som den föregående dagen. Hon upgeck också på samma gudomliga befallning. Quittrande skaran, som i skogen nära intil hade lågrat sig, söng den uplifvande Gudamagts låf med sine kring alla höjder sväfvande, och från de närmsta bergen återbesvarade toner. Huru upmuntrar icke skapelsen de dödliges sinnen! Desse uprörde, och af en håftig glädje intagne, fortskyndade mig til en liten dæld, där källans stilla forl blandades med alarnes sakta sus och foglarnes qvitter. Huru ofta hafva icke, tänkte jag, bygdens barn här åskådat, ja äfven njutit förnöjelse af den sköna naturen! Det är sant, känslan af det höga, fanna och sköna, måste genom smaken upväckas, och fordrar en hög grad af uplysning — ja ofast en lyckligare själs anläggning, hvilket de

fläste människor fålla hafva eller kunna åga;
 men naturen har et allmänt välde, och dess skå-
 deplats är öppen för allas sinnen, är rik på de
 ymnigaste upträden, och förtjusar alla åldrar.
 Huru lyckligt, at icke den enfaldigaste och rin-
 gaste människja, som lyckan och ödet förglömt,
 är utesluten ifrån den alt omfattande Försynens
 godhet. Denna källa har visserligen mer än en
 gång upfriskat den trötte dagakarlen, och han
 har njutit svalkan i den löftäckte lunden. Här
 hafva visserligen många herdar förnött en oskyl-
 dig ungdom, då de betat sina hjordar, och knu-
 tit det fastaste vanskapsband; och denna tyfta da-
 len har väl emottagit mången klagosuck af en
 öfvergifven. Glättigt lyser denne morgensolen
 kring hela bygden, och väcker de trefne åker-
 männen til sit arbete. Se huru de täfla med
 myrorne, och arbeta under de muntra fänger,
 ochuru de sjelfve icke skola skörda. Natur! hu-
 ru rikligt du ersätter den olikhet, som börd och
 stånd i verlden medfört! Den maktige och ane-
 dryge finner dagens hetta brännande, och har
 knappast en gång skådat den sköna dagens up-
 gång. Med alla naturens skatter, han sig tilvål-
 lat och årt, åger han icke den finnes förnöjelse
 som

söm armodets son, hvilken njuter Skaparens första välsignelse; och hvilken utsikt af en rik belöning njuter icke den ståndaktige dygden!

Detta nöje afbröts genom en påskyndad resa längre fram uti den nästan obanade kopparbergslagen. Om sinnet ofta ångflades öfver en mödosam väg, afmattades af den brännande solhetan, och besvärades af många bekymmer och olägenheter, så fann det dock en tillräcklig lugnad af andra föremål. Ömsom gladdes ögat af vackra belägenheter, ömsom sysselsattes eftertanken med allvarsamma betraktelser. Huru brant, huru stenig, huru bugtig och farlig var vägen! men den ledde til idoghetens, til rikedomens hemvist. Ja! huru mödosam är icke menklige lifvets bana. Det med plågor, sjukdomar, olyckor, vedervärdigheter ofta behåftade lifvet förrer dock en trött vandrare til förnöjelsens boning, om ej förr, så vid dödens hårhålds-röst. Lifvet är ju grundadt af Allgodheten. Skulle det ej leda til honom, om ockfå underflundom i smärtornes qväljande spår? Låt icke dit sinne, du dödlige, qväljas! Låt sjelfva fasan uplyfta dit hufvud högre up til himlahvalfvet, där dig möter lifvets hänryckande blick; ja, låt sjelfva plågan lifva up din tunga at låfva den Högste,

och var nöjd med din bestämde lott. Snart skola olyckans spår lämna dig, och likasom du snart får vandra på de jämnaste slätter, på blomsterfirade ångarne, snart uphinna den höga bergskullen; skall du ock en gång lämna en bräcklig hydda til förgånglighetens dystra graf, men svinga dig up åt himmelens ljusa rymder på odödlighetens vingar. Hvarföre skulle du då klaga öfver din jordiska banas mödor, och så länge hoppet bemannar dig? Hoppet, grafven och odödligheten sväfvade för min inbildning, vid samma stund man nalkades närmare det efterlångtade hvilostället. Solen hade redan förut lämnat världens skådeplats, och skuggorne utbredde småningom sitt svarta flor öfver den samma, ja öfver mina dunkla ögon, när ändtelligt man ur skogens djupaste dåld blir varse et ensligt torp, hvarifrån en kort väg ledde til kopparbergslagen. *) Välkommen derföre, du fälla ort, där mine sinnen skola hvila ifrån dagens tunga och besvärligheter. Du tyfsta, djupa natt, tag emot mina svigtande knän i ditt sköte; låt dem där hvila, tils morgondagen väcker mig.

— Anförtrödd åt den gudomligt välgörande sömnen, förnyades jag liksom til at med
flörre

*) Onjerfvi grufva i Kisiko Socken.

flörre fländaktighet emottaga forgen, och helga mig til omväxlande ämnens betraktande. — Bullret hördes redan af de i grufvorne arbetande dagakarlarne. Jag skyndar mig at bese deras idoghet och grufvornas afgrund. Ögat kan ej upptäcka nedersta djupet, men örat hör flamrande flåggor, i flere återbrutne återfall. Begäret til at se ovana och fällsamma handteringar förrer mig ner i fjelfva grufvan. Ju djupare man kommer, desto kyligare blir luften, lik med vinterkölden. Bergets kalla ådror och hvalf sprida här en evig kyla. Huru stark rysning betog min kropp, då jag nedkom til djupet af grufvan! Huru förvillades min syn af striden emellan dagens matta sken, som nedkastades i grufvan, och mörkrets töcken, som för evigt förrer härstädes sin ensliga spira. Uptände spåde faktlor tjente ej til annat, än at framte en flörre förskräckelse. Här är afbilden af grafvens eviga mörker, där de dödlige en tid skola gömmas. Anden skall ej fångflas af natten. Uptänd mig gudomlige stråle, at rätt värdera natten, grafven, mörkret! De äro prof af din vålgörande allmägt. I detta bergets kalla barm innesluten, skall jag tänka på döden, lifvets tyran och dess skyddsängel. Är han icke de usliges, de

fvages, de dödliges vänfaste ledare? Han emot-
 tager ju jordens barn allesamman utan afvund.
 De fälle leder han til Paradisets ljusa gårdar,
 men de ofälle, håpna min tanke! hvart förgöm-
 mer han dem? Obegripliga afgrund! ho måter
 dig? Den brottsllge, den lastfulle, därén skall
 här anten qvåfvas, eller plågas i evighet, eller
 genom mörkret framstapla til at söka ljus. O-
 begriplige Förfyn! jag kan ej fatta dig; men du
 är vis, du är god. I evigheten driflar jag nal-
 kas närmare at fatta dig; Nu erfar jag de mör-
 kaste hvalfven skymma dagen från mina ö-
 gon.—Men hjertat leder til dig. Din nåd andas
 det. Din nåd skall jag läfva.

Ach Obegriplige, du verlds och verldars Far!

Ifrån din allmags hand sit ursprung lifvet har,

Til dig skall lifvet återvånda,

Och på din vink skall döden fända

Til dig de dårars hop, som straffas af din nåd,

Den nåd, som bryta skall den djerfves öfverdåd.

Men evigt fälla dygd! ur plågans sköte väckt,

Du drifligt segra skall vid dödens nordanflåckt,

Då mer ej hämdens åskor braka,

Ej nattens fafor skola vaka,

Nej! Himlens Gudafon skall natt och död förstöra,

Och dig, du fälla dygd! up til dit ursprung föra.

Sån-

Sången flöts, och de mörka grufchoren svadade med darrande återbrytningar och suckade, och de kringstående voro häpne. Jag lämnar dessa dystra hvalf, och upklättrar i dagen. Hvilket ombyte! Min kulna kropp omgifven af varma luftången, ögat uplyft af solblickarne, alla sinnen förtjuste af naturens skönheter! En sorgsen blick kastades tillbaka til den tåkniga afgrunden, bild til grafven, til dödens boning, men af ljuset återkallades. Nu skall jag begifva mig til den närbelägna bergskullen, där ljuset nyfs utbreddt sin silfverduk. Med muntra steg klifver jag upför dess slutta brant, hinner up och fattar mig ned på den ljusgråa klinten. Hufvudet lutade jag mot en måsbevåxt vall, och hade hela fältet uuder mit ögnafigte; bakom mig var en tät, vålbevåxt löfskog, som uppå denna höjden belågen, gaf hela utfigten sit behag. Lindrige sydvästvindar kommo emellan träden, hvinande fram til mina öron. Upmärksamheten tilltog, och jag såg huru asparne voro författe uti et fladdrande spel. Löfven skiftade fram och tillbaka sina gröna färgor; ljusets strålar förhöjde deras glans. Almarne och lindarne sträckande sina veka toppar fram ur skogen, nedböjde sina hufvuden för de ankommande vindarne, och

voro

voro uti ständig lek. De högstammige granarne, som öfverst på berget upreste sig, tycktes likfom strida med vindarne, hvilka ville spela igenom deras tåta grenar; de påminte mig, huru ofta mina lidelser och böjelser strida om hvarannan uti det upståndna bröstet; huru ömheten til slut öfvervinner och segrar på hårdheten och kånflösheten, samt huru oskuldens nöjen släppta genom et plågad hjertas sköte. — Åt en annan kant, äfven vid en uphöjd lund, vände jag mig hastigt. Straxt fingo öronen et gladt möte af ljudet efter de behaglige skogsfångarena, som flocktals samlade uti trådtopparne, nu begynte slåmma in sina qvåden. De qvådde ömsom kårlek och sorg, samt upväckte med sina toner mig at slåmma in med dem. Sakta blåfer jag på min ovana flöjt en sorgflig ton. Snart höjdes slåmman, och bygdens barn, som icke visste hvarifrån klagoljudet kom, lyftnade dertil förvånade. Inbildningen och dess bror, hoppet, väcker kånflan. Ach! huru äro icke lidelserne i de dödliges hjertan likfom i en beständig strid! Kårleken är icke utan sin farhoga at sakna sit föremål; fruktan försvinner och omväxlar med hoppet, och sorgen blandar ofta den bittrafe kalk för

tvän-

tvåanne ålikande, och i hvilken förtviflan kastar sig icke den olycklige, som öfvervåldigas af sin känsla! At förefälla, upväcka och fylla passionen förmår tonkonsten bäst af alla vittra konster, och den är äfven lika gammal med människosläktet. Den vilde Caraiben, som knapt med et enda redigt uttryck tecknar sina tankar, finner dock et ovanligt nöje i fången och tonernas blandning; herdalesnaden har under sina ensliga stunder alltid varit åtföljd af sin okonstlade flöjt, och sjelfva barnaåldren, som ännu icke kan utveckla sina begrep ock känslor, skapar sig sjelf toner. Den uplyste och förädlade människjan kan på mångfaldigt fått uttrycka sina passioner. — Men hvilken fågring, hvilken lek råder här neder på blomsterången, ner för bergets fötter. Synen förvillas af de otaliga föremål, som här förete sig. Upp ur gröna bådden framvisa sig tusende blomster, tusende skönheter. Den stjernlika och snöhvita *stjärnlörten* (*stellaria*), den safirfärgade täcka *förgåt mig ej* (*myosotis scorpioides*), det crySTALLISKA *slottersblomstret* (*parnassia*), den högröda *äng-neglikan* (*dianthus deltoides*), det mångblommiga *hvita elggräset* (*spiræa ulmaria*), den vackra *rosen* och purpurfärgade
åker-

åkerbårsblomman; huru förnöjande, huru vackra för ögat, som förvilladt ibland skönheter, ej vet hvar det skall i synnerhet fästa sig. Hastigt blir jag varse uppå rosens halfutspruckne knopp et vingadt kråk. Det var den rosenfärgade jungfrufjäriln (Papil. virgaurea), som långsamt fälde sina täcka vingar, och satte sig på det blomfret, som til färg liknade henne. Med sin sprötliska mun kysser hon den sköna rosen, och drar småningom til sig dess nektar. Hundrade guldbeprydde fjärilar syntes snart flyga ibland blomfren. Ån såg man Euphrosyne, hvilken täcka fjäril fått sit namn efter en af Gracerne, ån såg man dess syfter Egle, ån den i minnet tacksamma Mnemosyne; nu sträckte Apollo sin långsamt i höjden sväfvande flygt öfver ången, och fälde i hast sig ned i gråsbådden. Huru majestätligt framtågade denne fjäriln, nämnd efter Visbets-Guden; men snart såg jag ej mer honom. I det stället kommer Cydippe, närmar sig til bergskullen, fattar sig uppå mina axlar, likfom för at betyga sin fågnad öfver den okände åskådaren, som hade lågrat sig på berget. Jag var orörlig, ty eljest hade varit fara at den ömma Cydippe blifvit skrämnd at taga sin flygt. Huru hade

hade jag ej tillfälle at noga betrakta henne! Dets mångdubblade mantlike ögon, des pårlina spröten, des lena hår ofvanföre hufvudet och ner vid vingen, och des präktiga vingar ofvantil i rubinröda vågor, med guldgula inblandningar beprydde, undertil med de starkaste guldhäckar utstrade. Dets lindriga darrande med vingarne. Huru mycket förnöjande på denna fjäril! I en hast seck jag se henne, och i en hast flög hon bort, til at fuga sötman af våplingens pipiga blommor. Gudomliga magt, som danat naturen, och uppehåller henne! Ibland blomstren utdelar du all uptänklig fågning. Åt fjärlarne skänker du både lif och nöjen, och hvad skänkte du menniskjan? Lif, förstånd och känsla at beundra dig, at förnötas öfver naturen och med naturen.—Långt ned i skogsdålden, emellan träden, hvem ser jag? Är det icke en ung herde, som i dålden betat sin hjord, och undertiden hört på foglarnes och mine toner. Til at visa en menlös tacksamhet, har han plockat en rifva med låskande bår, den han årnat hämta til min förfriskning. Jag skyndar mig ned ifrån bergskullen, möter honom, frågar hvar han upplokat så sköna bår; han svarar mig: "här ner i dålden,

dålden, medan jag vallade mina får.” Med erkänsla emottog jag hans skänk. Ålskvärda ålder, oskyldiga herdalefnad! Du har alltid varit anfedd för dygdens moder. Det synes som vana att umgås med de menlöse hjordarne medför detta oskuldens intryck på det böjliga människohjertat. Hvarföre prifas han eljest såsom den gyllene tiden?

Himmelen var aldeles klar. Inga molnfläckar syntes. Men hvarifrån kommer det åsklika dån, som brakar i bergsnejden, och uppfyller hela granskapet med sina dundrande ljud? Ovisst hvad det vore, styrer jag kosan att flärmare åt det stället, hvarifrån första dån, hördes; det var vid grufvorne. Straxt vid min ankomst kastar jag på et längre, afstånd ögonen åt den djupt hvålfda, dimmiga afgrunden, och straxt blir ögat varse ljungelden i det mörka skötet, hafligt svåfvande omkring hvalfvens djup med et förkräckligt brak i sine spår. Dån, fördubblades mångfaldigt genom det echo, som den eviga nattens pelare gåfvo ifrån sig. Huru majestätligt ljud, liksom de åskfulla molnen, nedstörtande ifrån bergshöjden, genom förfärlige knallar

lar väcka jordens håpnad. Jag uplöste orsaken, och fann at dånet var af bergsprängningen i grufvan. Den ena grufvan svarade den andra uti ouphörliga knallar i flere timmars tid, och den tyfta jorden suckade öfver det våld, som man föröfvade i des innersta sköte. Ån lät hon ifrån sin afgrund utgå et kallt töcken, som i svarta hvirflar spriddes up i dagen, ån kastades spillrorne af malmen up utur des barm ända till himmelen. Ändteligen fiktade sig bullret. Sprängningen uphörde, och nu begynte de trefne, hårdige bergskarlarne vinda up de skersfvor af malmen, som i grufvorne blifvit brutne ur sina ådror. De hittills i mörkret förvarade jordens skatter fingo nu se ljuset, och prälade med oändliga färgor; kopparmalmen, spridd uti hvarjehanda figurer, ån uti strimor, ån i flerkantiga korn, lysse up hela den öfriga stenarien, hvar han sutit, och skulle snart hafva bedragit et flyktigt eller ovant öga, som kunde inbillat sig se sjelfva guldets. Svafvelkisen nära beslägtad med kopparn, i anseende til yttre utseendet, røjde en mattare gul färg. Bergarterne förefälte likaledes de vackraste utseenden. Ån framvisse sig Skörten i sin stråliga mattgröna färg,

ån syntes Qvarzen med mångskiftande olika klarhet och figur; ån framglittrade glimmern uti flerdubbla hvarf. Här fågnades ögat af de skönt lysande bergeryfalterne, hvilke futo invid hvarandra på jämna ytan af en annan bergart. Deras mångkantige prismor bröto ljusstrålarne i flerskiftande färgor, och tindrade liksom det eldiga ögat hos Amaryllis. På en annan fida soek man se granater uti form af svarta körtlar sitta liksom ingutne uti et annat bergsåmne. Hvilken oändliga prakt jag ser, och du har legat hårtills fördold i jorden, och så mycket är ännu fördoldt för mig. Huru litet är det jag sett, och kan se! Huru litet begripa af den evigt fördolda naturen!

Evige Skapare! du endast känner den natur, som du framdanat; men jag är blind. Hvad jag i en ringa skymning kan se, skall leda mig til dit lof, och til min förnöjelse. Din hemlighet skall jag ej djerft vilja utgrunda, anten i naturens daning, eller din styrsel med menniskjorne genom religionens band. Huru mycket obegripeligt måste förblifva i religion! Hvarföre skulle et inskränkt förstånd våga klandra och måstra?

Huru

Huru litet är det vi känne? Hvem har ännu insett det helas sammanhang? Fly derföre til afgrundens mörker, du förmåtna, spetska höghod, fräcka inbillning, som lastar hvad du icke förstår, och hvad du ej kan förstå. Tyfna, du djerfve religions-hådare, tyfna, beundra Förfärens allmägt, och din egen svaghet, låghet, nedrighet. Vill du blifva visare, gå at betrakta naturen utom dig och inom dig; verlden som omger dig, och kroppen, som hyser din egen inbillke ande. — Hvilken förvirring spörjes icke ibland menniskjor, då frågan är om religionen, denna ögnasten för de dödlige! Om många finnas, som utan eftertanke, blott efter vanan och upfostran hålla sig til en antagen gudalåra, och förblanda ofta genom en djup vantro de tydligaste sanningar med förborgade låror; om åter andre finnas nog samvetsömme, som stadna med sina undersökningar för den minsta sig yppande skiljaktighet, och icke en gång våga at genomtränga eller skingra de moln, som breda sig för deras ögon; så visar sig äfven en icke ringa del af folk med uplysningens namn på tungan, som uti sin inbillning tro sig veta alt, och dömma om det okända med en tilförligt, som skulle

bringa sjelfve den skarpfinnigaste til rødnad. Icke nog med omdömet, utan det urartar såsom alla andra förhaftade begrep, ofta til de ohyggligaste försmådelser, åtminstone til kallfinnighet och förakt för gudelåran. Sjelfve sanningens försvareare stå stumme, där de borde höja sin röst emot både vantron och gudlösheten; lagens och rättvisans skipare nedtylla anten af förslagdheter eller med et hemligt löje den hådelse, som otron i samhället utbreder, och de förnåme vilja icke störa sin maklighet med så låga ämnen och pöbeljoller, som religionen i deras tanke upväcker. Så svärfvar det förvillade menniskjofinnet emellan tusende afvägar, och återköper med en sen ånger det lugn, som kunnat i religionens namn beredas.

Jag slöt mina betraktelser, ty dagens Konung var redan förfänt til en lägre thron på våstra himmeln. Dets högtidliga nedgång skall jag beskåda där på bergspetsen, som krönes af lummiga aspar och lindar. Straxt då jag upkom, målade sig för min förtjusta syn sådesrika fält, omgifne af de grönaste gråsvallarne. Ljuset af den purpurfärgade aftonsoolen spriddes emel-

mellan axen och gråset; vindarne i sine behagliga vågor och hvirflar, uprörde hela fältet. Gråset blef snart et rof för lians härjande slag. Men de halfmogna ljusgröna axen stodo kvar, tils en tillräcklig värma finge bereda deras korn til mognad, hvaraf landtmannen sedan skall se sit hopp uppfyllt. Purpurkenet förlorade sig straxt, och jag gick ned ifrån berget, i samma ögnablick som solen lämnade sin bane. Stegen ledde långsamt til hvilohyddan. — Följande dagen var til afresa härifrån bestämmd. Men i stället för land, seck man nu genomfara hafvets böljiga yta. Nytt ämne för et upmärksamt öga! Stormvådren hade ännu icke hvirflat fram ur sina fydligs nästen, utan de behagligt flåktande våstänvådren satte lif i de enfliga lunderne, och krufade våta fältets yta. Vågorne, som deraf upväcktes, lekte framför spetsarne af våre köllöse båtar. Somlige af dem blefvo snart genomskurne af framstammarne, andre åter tvungne af de flata årarnes tåta drag, gingo i små strömlika cirklar, och uphöjde sina skummiga våderbubblor öfver andre vågor. Solstrimmorne målade på fältet långsträckta rader af pårlor, alt efter den rand, som de lättrodde båtarna efter sig lämnade. Utsigten var at vida

fjården, i hvars flut flere byar med sina vålbegagne ågor syntes. Nu förbyttes fjården i et långt, smalt, och af skogbevuxte berg på bägge sidor omgifvet fund. Stränderne voro aldeles lugne. Ingen fjöfogel lät höra sit låte från vassen, ingen fångfogel på höjderne; vådren voro äfven likfom förstummade af bergen, så at de hvarken hördes, eller uprörde det spegeljämna fundet. Man framläckade skogsdufvarne med flöjtens gälla ljud; men de hördes ej. Tvårtom hör man huru echo i många hvarf återkastar tonerne. Sundet öppnade sig snart i en annan med vikar och holmar utsträdd fjärd. Årarnas styrka fördubblades, och i en hast kommer man in i en vik, där ögats flyktighet ej blef varse något utlopp, förrän straxt invid stranden, där en rad med vackra långbladiga pilar skymde utsigten af utfallet. Huru blef icke ögat af bestörtning och nöje blandvis betaget, då det oförmodeligen får se farten af jollarne styras igenom en knapt famns bred canal, som gick i flere bugter fram. Årarne uptogos, och man drog sig fram medelst de utstående gröna qvistarne af pilar och björkar, som längs med vattugrafven af naturen själf blifvit planterade. Botnen på canalen skiftade helt
grön

grön af den gröna flemmen, hvilken fjöväxter-
ne lämnat. Efter omärkligt kortt lopp, flyta
jollarne ut i vida fjärden, som lyfte af vågor,
lyfte af vikar, skogar på bergshöjderne, byar,
ångar och åkrar på fidorne. Kunde man annat
än vid sådant ombyte, sådan omväxling af na-
turens vackra belägenheter, intagas och röras
til förundran, ja förstummas? Man fyller sig
med blotta beskådandet af så otaliga föremål.
Sjålen flydde til ågat. Tankarne kunde ej på
något vilst ämne fästa den flygtiga nyfikenheten.
All ting syntes författ i lek; årarne stridde med
böljorne, böljorne med vådren, vådren spelade
bland skogens barn. Huru hastigt lopp tiden!
Man kom nu til stranden, där våta elementet
borde lämnas. "Farväl J fälla fjöbygder, far-
väl J vikar, J sund, J nöjen," sade jag, ka-
stade en återblick åt dem, och spatserade fram
et stycke, tils man råkade resvagnarne, som ha-
de gjort en lång omväg landvägen. Således
fortfattes resan til andra orter, *) alt längre åt

C 4

öftern,

*) Ifrån Kisko Sockn reste man genom An-
skog, Fiskarsbruk, Billnäs och Ekenäs til
Fagervik, i medlet af Karis och Ingo Sock-
nar belåget.

Östern, genom flere bergverk, hvilka dels til kopparmalmens, dels järnmalmens beredande blifvit inrättade.

Ehuru elak vägen var, kommer man dock omfider på en jämnare och bredare väg. Desto snällare gick resan; men genom flere krokvägar och långt uppehåll, anlände man först efter et dygn til det stället, den nya vidsträckta bruks- och bergsbygden, Fagervik, som liknande en hel Stad, kunde ge tillräckligt tillfälle för upmärksamheten i flere dagar. Solen hade ännu några timmars tid at dröja på sin öfre bana, då man malkades denna ort. Viken, hvaraf denna ort fått sit namn, gaf landsvägen et behagligt utseende. Planterade pilar ökte fågringen. Alla upbygde hus voro likom uti sina röda mantlar klädde; trägen och gränderne lika ordentliga som gator i städerna. Brukskyrkan midt uti bygden; de skönaste, vackraste gångar af lönnar, pilträd, askar och andra slags träd funnos på särskilde håll, för at utstira belågenheten. En allée förde til sjelfva hufvudgården, som likt et flött, uphöjde sit stolta hufvud öfver alla andra hus. Aftonskymningen hade redan förbådat nattens in-

stun.

fundande öghablick, och hvilans sällhet, då man företog sig at vandra ut i friska luften. Då allting eljest denna tiden på dygnet plår vara helgadt åt enfliga tyfnaden; då nattens dok är utbreddt öfver jorden; då dennas inbyggare plåga njuta nödig ro vid den tunga sömnens anfall; då allting är stillt och lugnt på de flåle andre orter; hörer man i det stället här i bruksbygden ständigt buller af forfarande strömmar, flamrande hamrar, gnällande blåsbålgar, brakande eldgnistfror, samt idoge arbetare, dem fotet besprängt med fläckar på anletet, och eldslågan, som sprides ifrån ugnarne, gjordt mörkbruna på händer, bröst och ögon; här får man se ljusströmmar uplysa verkstäderna, och forfarande arbeta på at kringföra de tunga hjulen; hjulen åter uplyfta och nedfälla hamrarna på de glatta ståden. Hvem ville ej åskåda dessa konstens underverk. På ena stället *) hamrades stångjärnet i sina fyrkantiga långa linier, som gnällde under slåggarna, och sprakade ifrån sig stjernlike gnistfror; på ett annat ställe **) smiddes dels de verktygen, som tilbakahålla värmen i boningsrummen, dels de

C 5

som

*) Stångjärnshammaren.

**) Spjäll och Spikhammaren.

som fästa ihop bjälkar til skepp, och bräder til tak och golf uti våra boningar. Åt en annan trakt *) var verkstaden för smärre och finare arbete. Härifrån åter lyfte i mörkret den eldsprutande ugnen, **) som likt Ætna framkastade hvirflande eldsvågor i den askgråa luften. Huru förfärligt, heru majestätligt! Hela nejden uplystes af lågan, som utspreddes i den mörka luftkretsen. Jag hastar mig til detta ställe, genom de kyliga spatsergångarne. Rummet, hvarifrån dånet hördes, nalkades. Huru besöört blef jag? hjertat klappade, ej af rädsla, utan af förundran och håpenhet. Elden lyser ut ifrån nedre ugnsbotten genom en öppning; hettan flår emot syn; jag håpnar vid det arbete, som de svettande, arbetssamme männerne uthärda i denna hetta, framför denna Tartarus. Om hvarannan bära de fram den smälta, blodröda järnmalmnen i långa skåflar, til at nergjutas i hvarjehanda former. Förnöjsamheten leder dem under arbetet. Arbetet nekar natthvilan.— På sidan, hvilken ofantlig bål, som uppehåller den Tartariska elden! Luften framhvinar med forlande, in i mynningen af eldens

*) Kniphammaren.

**) Masugnen.

eldens caos, vid nedfallande af den tjutande bålgen. Vid trånga mynningen af ugnen förefaller sig för åskådaren et eldshaf, hvari svalla vågor af det upsmälta järnet, som ofvanifrån neddroppar. Hettan baddar ut genom den breda muren. Snart förbrännes man af des våld - man måste draga sig tillbaka. Stadna likväl ännu något litet här, mine darrande fötter. Min ande fatta med at begrunda naturen och evigheten!

Jag påminner flaxt mig, huru förskräcklig målning de öfvernaturligt uplyfte Lärare, i Guds heliga och dyrkansvärda ord, lämna på evighetens plågor, och den hämnd, som skall drabba lasterne, menniskjoflägtets missofster, tyranner, våldsverkare, och afgrundens bröder. Förskräcklige målning, förlora dig ur mit ögnafigte! Dock nej! Mit bestörta öga, min hänryckta jubillning! du har hårtills fått betrakta naturen i sin skönhet, sin förtjusning, sit nöje, afmålande evighetens förnöjande ljusa thron. Gå nu, at åtminstone med et ögnablick betrakta naturens förskräckliga skådespel, plågornes afbild. Huru förskräckligt, rysligt afmålas Tartaren, lastens eviga boning! Des monark, des grymme ånglar
beva-

bevaka den, för at emottaga gudlösheten, tyranniet, menckjo-fiendskapen, uti den djupa ocean af eld och svavel, i en brinnande sjö. — Min skrämde syn for hastigt förbi alla dessa målningar, som hafva til afseende at föreställa evighetens plågor såsom de svåraste, och derföre såsom de målt afkräckande, ifrån laster och brott. Ach du brottslige, gudlöse! om ej kroppslige plågor, sådane som religionen brukar til afkräckande bilder, drabba dig, så vet at din plågoande skall följa dig genom lifvet och grafven, til evigheten. Samvetets qval, dina qvalda känslor utgöra din svavelflod. Känslan af dit brott skall vara den marken som fräter dig. Men vakna ufling! och du Evige! vaka öfver alla med din försyn. Lär den blinde dären, sönderbryt den brottsliges trotsfande högmod; afkräck millioner dödlige ifrån lasten och plågan. Du belönar den bräckliga dygden; du gjuter lifvet och nöjet. Behöfves det mer än at älska dig, allgoda Våfende! för at undgå straffets hotande svärd? Fordrar du en båfvande rådsla af dine skapade verk, för at blifva tilbeden, och se dina lagar upfylde? eller är det detta innerliga förtroende til din visa styrelse, detta hopp om dit

dit beskydd, och denna djupa vördnad för dit majeståt, som skall styra våra gärningar, och ledsaga oss til fällhetens land? En slaf och en brottslig fruktar, men den dygdige älskar och hoppas, och gläds.—Efter några minuters slumhet, gick jag ifrån detta vesuvianska ställe tillbaka, genom den tyfaste spatsfärgång, emellan lindar och pilar, långs med strömmens forfarande canal. Vatnet syntes aldeles mörkt, löfven på träden voro ikläddes svarta floret, natten undanskymde sjelfva spåren för vandrare. Hvilan och sömnen blef efterlökt, och njöts under ständigt echo af forslar och hamrar, hvilka spöklikt dånade i drömmen.

Morgondagen användes til andra förfröelser för sinnen och tankarne. Daggen var redan förkingrad ifrån jordytan; morgonkylan hade också lämnat de spåde blomstren, när jag fördes längs med en löfträds-plantering til den udden, hvarifrån man med tilhjelp af spång gick öfver til naturens fria lustgård. *) Genom flere irrångar i skogen framkommer man til ena sidan af sjön, på hvars strand står en dubbel vedrad.

Huru

*) En holme i Engelsk smak.

Huru oförmodadt at se dessa vedrader förbytas til et lusthus, med dörr och luckor försedt, som kunde inhyfa trötte vandringsmän. Man går in, och får straxt genom luckan se åt fjödsidan en liten flytande holme, som sväfvade af och an för vågen. Man lämnade sig til förundran öfver konstens uppfinning, til nyfikenhetens och nöjets förökande. Härifrån gick man åt en annan sida af holmen, hvarest genom skogen framlyste de vackraste vikar. Midt uti en af dem, hade konsten uppfört et Chinesiskt cirkelrundt lustflott, innan-til med vackra målningar beprydt. Molnfläckarne, som undanskymde solen, betogo til en del glansen och fågningen af utsigten, och man skyndade sig genom konstiga gångar til skogens dystra park. Et berg upreder hastigt sit hufvud; vid dess fötter finner man en koja upbyggd, som skulde efterapa Eremitens enfliga hemvist, eller afbilda dess sorgsna lefnad. Jag begifver mig til den dystra Eremitagen. Huru tyft! huru skönt! hvilken nakna hufvudskalle på bordet! hvilket korfs! hvilken målsbådd utsträckt på den kyliga bergstoten. Tag emot mig iskalla enfliga grotta!

Du grafvens hem och sorgsna bild!
 Jag i din famn mig öfverlämnar,
 Där långt från världens buller skild,
 En stund jag döden skåda ämnar.
 Mit hufvud ned på mattan fäldt,
 Skall tankans lugna fällhet njuta,
 Och ögat ut åt korset stäldt,
 Må tårar, tårar endast gjuta.

Hvad är vål menskjolifvets lott?
 Säg Eremit; — han böres svara:
 ”En samling utaf fel och brott,
 ”Där dörar sig med dörar para.
 ”De laster verden fruktsamt bär,
 ”Med qual och plågor lifvet bölja,
 ”Och sjelfva qualens fyllnad är
 ”At qvåfvas uti ångrens bölja.”

Ach! mer än fälle Eremit!
 Dig lastens stormar icke hinna,
 Din himla-andagts tyfsta nit
 Lär alltid lika heligt brinna.
 Ej någon svaghets dolda gift
 Uti dit hjerta oron sprider?
 Du lyder blodets kalla drift,
 Ej känner något, men du lider.

Dock nej! jag nöjet njuta skall
 På lifvets mödosamma bana,
 Och sinna hugnad i mit kall,
 Och seger öfver lustars vana.
 Åt dygdens tjusning vill jag nöjd
 Begär och hjertats känflor gifva.
 O! Det skall bli min sällhets höjd,
 At lämna dygd hos andra lifva.

Farvål, du ödsliga koja; jag vill ej förakta
 dig, men ej stadna qvar uti din enslighet. Mit
 lif skall blandas med hela naturens, mit öga
 förtjusas af all dess pragt. Molnen hafva bort-
 flyttat; himmelen lyser i sin skönhet. Den Hög-
 ste, som utbreddt molnen, har också skingrat dem.
 Huru har icke solen uplyst den där på et af-
 stånd uphöjde blomstergården! Hela naturens få-
 gring tyckes här vara genom konsten förenad, til
 at väcka de gladaste känflor hos åskådare. Lyck-
 lige de som rätt kunna betjena sig af nöjet! Här
 ser man de raraste träd nästan ifrån alla verdens
 orter samlade; Fikonträden bära sina ännu omo-
 gna frukter, Citronträdet sina blommor, Cypres-
 sen står där så forgfen, med sina gröna barr om-
 gifven, Cedern uplyfter sit stolta hufvud högre

än andre, Lagerbårstrådet med sin krönta hjesja
 midt ibland alla. Mullbårsbladen kringhvårfva
 den hvitgråa stammen. Där flingrar sig vinran-
 kan, och kastar här och där sina drucklasor.—Åt
 en annan sida blifver man varse de skönaste blom-
 ster. Persianske Kejserkronan kan med sina höga
 färgor göra sjelfva Monarchens krona des förging
 stridig. Hyacinthen, med sin mörkblåa färg, så
 klar som blåa himnan omkring Tetis vackra ö-
 ga. Tulpanerne, Narcisserne, Adonis, Jasmi-
 nerne, Neglikorne, huru dråpligt färgade! och
 den så intagande Rosen, som är betäckt af sin
 högröda fintecknade flöja; jag ser uti henne sjelf-
 va Daphne afbildas. Det är icke förgäfvets, som
 Skalderne tagit sig anledning at låna sina färgor
 ifrån den vackra naturen, då de afbildat behagen,
 och sjelfve Naturforskaren, midt under sin en-
 samma gång i skogsdålden, där han hopfamlar
 sina grässtrån och luf-arter, blifver mer än en gång
 rörd, vid åsynen af den sköna Amaryllis eller A-
 donis, hvars namn och färging leda hans inbill-
 ningskonst, lika som til en hel annan värld. Var-
 samt gömmer han den spåda blomman, til ersätt-
 ning och äminnelse af sjelfva urbilden, hvars sak-
 nad plågar hans hjerta. Hvilken behaglig öfver-
 gång ifrån den stumma naturen til den lefvande,

och än mer, den moraliska världen! — Men fruktlöst skådar han här de utvaldaste blomster, om icke hoppet leder honom til den tid, då deras frukter skola skördas. Naturen tyckes ingenting gjort blott för ögat och en utvärtes prakt, ehuru detta dock redan är et af dets ändamål; hvarje ört och planta medförer sin nytta, som, ehuru ofta på afstånd, ja äfven förborgad, likväl alltid bibehåller dets värde. Skulle då menniskjan tro sig innehafva denna ädla platsen bland varelser, blott för en utvärtes flygtig beundran af färging; eller är det detta yttre, som skall gifva dygden och åran dets hela glans? Se hvilket oförstånd innom en lagrad hjesa! Se höghmodet, fästade sina ordensband, och läsfande i sina stamtaflor; hör det eviga jollret ur skönhetens låpar, och den toma låffången af dets tilbedjare! — och huru ofta bedrager icke ytan? måtte man då framsör alt fästa sina tankar, sin undran och sit begär til det verkliga. Det fanna moraliska lynnet, eller med et ord: dygden (som är grundad på fanningen) är sjelfva kårnan och frukten, alt det öfriga är likfom skalet, eller sjelfva blomman. Lyckligt, at af naturen åga en god utvärtes anläggning, men flort, at bilda sit hjerta til dygden, och vara nyttig! — Och denna blomster-

fler parterren, som det flygtiga ögat tror vara blott för sig och sina hastiga blickar anlagd, hyser dock innom sin krets många nyttiga läkeörter, dem man kunde och borde nyttja, i fall icke lyftnaden för alt det som icke är af fosterjorden, och den ringa patriotiska andan, ännu vore för de fläste hinderlig. — Redan ser jag några blommar förvisnade. Ach! så skall äfven alt blekna och försvinna; ja detta lifvet skall äfven en gång upphöra, och frukten först mogna i et tillkommande. Är det då sällsamt at nöjets tid är kort? kortare än våhren och dess blommor. Detta fagrafte ställe af alla, denna vackraste af alla vikar, i denna skärtrakten, måste jag snart öfverge. Men aldrig öfverger mig naturen, aldrig känslan, så länge lifvet är til. Och du Evige, Allseende! du har aldrig öfvergifvit mig. Skulle mit hjerta vara så otacksamt, at af hoglöshet glömma dig, som låter nöjet strömtals flyta i naturen til de dödelige? mina tankar böra ja med dig, de skola fluta med dig.

Min förnyade önskan blef upfylld, då jag efter några mils resa feck omfamna en förtrogen vän. Du ömma vänskap, som så ofta bevåldigat mine känslofulle sinnen! huru genomflöt du

hela hjertat, och uprörde mina lidelser! Hvilken gudomlig skånk är icke vänskapen! Det är knapt möjligt at beskrifva dess magiska kraft, emedan menniskjor ofta, utan at förut hafva sett hvarandra,¹ fins emellan sympathifera. Denna likstämmighet uti begär, sinnesrörelser och tänkesätt, grundar sig til en stor del på organernas beskaffenhet och kroppens anläggning. Icke nog med det, at man ler med dem som le, och gråter med dem som gråta, (ty denna sympathien är allmän, och skönjes i synnerhet uti skådespel) men det förnämsta uti vänskapen, är tänkesättets och viljornas noga sammanstämmelse. Den enes suck eller klagan likfom återfvaras i den andres hjerta. Det nöje, som hos den ene födes, blifver likfom å nyo födt hos den andre. Utan tvifvel har upfostran äfven härvid mycket intryck, dock naturen det måsta. Men huru lyckligt är det icke, at Religionen sammanknyter vänskapens band. Huru ofta är icke et vänligt upförande, et vålmenande uttryck nog mågtigt, at blidka, at förmildra svagheten hos andre.

dre. Oveldugheten nekar ej fanningen, men det chriffliga, ädelsinta faktmodet mildrar andras fel, mildrar med det samma vånners hetliga finnelag, förbättrar mera än den påckande högmodiga strångheten. O! du ömmafte, mildaſt af alla dygder! dig ſkådar jag med högaktning, dig ålſkar jag, och vil efterſträfva dig.— Mine tankar leddes nu uti enſligheteu at betrakta människjonaturen, deſs värde, ſom i ſynnerhet af Religionen förhöjes. Förfynens viſhet företer ſig uti flere deſs vidſträckta anſtalter. Ach! hvilken godhet företer ſig uti vånſkapens ljuſvaſte frukter! Huru ofta har jag ſkördat dem? Huru ofta önkſat at ſkörda de ypperſta? Huru har det ånglavingade hoppet ſvåfvat ofta för mina ſinnen? Min framtids bana har ödet bortſkymt. Ödet! nej himlen ſjelf, ty människjan ſåſom ſvag, ſåſom människja, vore ej kanſke lycklig, om hon förut ſåge ſin framtid, deſs nöjen, och deſs föreſtående mödor; hennes beſlämning är ju at arbeta ſig up ifrån ſtofttet til högre kånflor, til ådlare, ja gudomliga dygder, begår och nöjen. Hennes förmögenheter böra utur den yttre ſinlighetens linda utviklas til de fullkomligaſte,

verksammasse och eldigaste krafter. Barnet i vaggan, med inga begrepp, ynglingen med finliga, oskyldiga kånflor, skall blifva med tiden, med mannaåldren den ädelinnade, vänfaste, redlige, menckjoömme Christne, den nitiske medborgaren. Säg han förut sit öde, då han ännu låg invecklad i barnbojorne, eller lekte med sin bjelra? Kunde han blifva et Försynens redskap, om han ej vände sit sinne alt ifrån barndomen til at följa oskulden? Kunde du dödlige vara trågen i dit ämbete, om du såge förut utgången? Kom ihog du är svag. Huru ofta speglar man sig i andras olyckliga efterdöme, men kan ändock ej akta sig! Dygden skall alltid hafva med sig förnöjelse, anten under lyckliga, eller mindre lyckliga, eller ock olyckliga öden i verlden. Det är nog. Mera behöfver ej en dödlig. Försynen har nekat henne at se framtiden, mycket mera at utfaka den samma. Vid stormarnas tjut vet man ej när himmelen skall klarna, och vid himmelens klarhet vet man ej när stormarne öfverfalla; men man vet at Försynen styrer, och at samma höga hand som fände ljuset, fänder mörkret. Så äfven måste man erkänna at den Högste blandvis efter sin allvisa plan delar

lyc.

lyckans gåfvor eller brifter; men nöjet delar han åt alla. Alla hafva boppet at hugna sig med. Ja, hoppet förer mig på inbillningens 'gyllene ljusa skyar högt öfver jorden, öfver mina sinnens föremål. Med hoppet gör jag otaliga utfärfningar. Jag vil se den Oändlige, jag vil se evigheten, se framtidens händelser, men mit öga blir skumt af det stor, som molnen utbreda. Likväl svärfvar hoppet, förnöjer och gläder.

Eviga hopp i lifvet! Du breder för mina fötter vänskapens lätta duk, där jag med tjusning nedfaller at tilbedja Försynen. Vänskapen, som skall vara mit följe genom lifvets, anten ljusa eller mulna, dock alltid glada dagar, som skall emottaga plågornes och mödornes suckar, skall aftorka ögats tårar, skall stämma sin lyra med min at sjunga den Eviges lof, skall förena sin känsla med min i alla lifvets omskiften; vänskapen, som til slut skall sitta vid min sjukfång, stum och vacklande, då jag ler åt plågan, uplyfter mit hufvud åt Himmelen, undfår en styrkande blick af Allgodheten, och med samma lånta styrka tröstar den stumma, sorgsna förtrogna; ber med frimodighet förjaga sorgen, och le med

mig af glädje. Ach vånskap! Du som skall emottaga min sista suck i lifvet, när jag dör, när jag öfverlämnar mit minne åt dig, och mit ufla sloft åt jorden, du som skall följa mig til grafven, begjuta mit sloft med tårar, strö några blommor på grafven, sucka och säga: "Han lefde nöjd, mot ufla god, mot vånskap öm; nu glädde han i et högre lif, dit jag snart eller långsamt skall hinna." Eller skall jag med samma känslor se vånskapen förr lämna det jordiska? skall jag vid des infomnande i dödens dvala, lämna mig åt smärtan och sorgen, upvaknad derifrån, följa oskulden til grafven, strö cypresser derpå, och under en sorgsen lutas klagande toner, dem djupa grafchoret återbryter, lämna kvarlevorne af henne, men uti en förnyad, hoppets skyhögt sväfvande flygt följa dig til Himmelens gränskap, tills jag kommer til gränsen emellan lifvet och odödligheten, där jag ej mera ser din gudahamn. - - Ömma vånskap! du är himmelens dotter. Jag har igenom hoppets fygglas sett min framtids skymtande ovissa dag, Ögnablicken fly, och jag hinner närmare och närmare fram på banan. Så har också solen hunnit redan ned om horisonten, til den för oss okände banan.

Nattens våkter äro förbi, en annan dag är inne; ljusstrålarne lyfa från den klaraste himmel. Hvad är detta för en dag? Helgad til Gudamag- tens utvårtes tjänst, til en offentlig dyrkan. Säl- la landtbygd! här andas man ej den förderliga luft, som högmodet och den inbillka äran plå- gar på andra ställen, i de uplyftare större flåder kringsprida. Man andas här en ren luft. Chri- stendomens upriktiga nit upbådar menniskjorne til Templets helgedom, där Guds ord skall för- kunnas: Huru ofta har jag ömkat Eder, J to- me, fåkunnige själar, hvilke med slit förjagen Religionens himmelska strålar, som kunde och borde genomtränga ert mörker; hvilke förakten det gudomliga, ären uproriske emot Samfundets första grundlag: dyrka Gud, Lär Religion, så blir du en fäll medborgare; men J viljen ej blif- va fälle genom dygden, genom vördnad för Christendom, utan genom edra skuggverk, som öfverhölja edra laster. Vänden ansigtet til him- len, til helgedomen, länen örat åt åskan, åt uppenbarelsen, så kunnen J blifva fälle, Edert högmod brytas. — Man går in i templet vid klockornes matta dån. Murarne gåfvo ifrån sig en förfriskande kyla, oaktadt sommarns ljumma

luft verkade uppå dem. Kylan breder en helig
rysning i kroppen. Stunden är inne då Reli-
gionstjensten begynner. Evige förbarmare! dit
lof skall sjungas. Halelujah!

Gud! jag är vål blind och svag,
Dock mit tryckta bröst sig glåder,
När jag i dit Tempel träder
uppå denna helga dag;
när från helgedomen ljuder
dit tredubbla Gudanamn,
som ur hjertats tyfta famn
känflorne at höjas bjuder;
när ifrån et upståndt bröst
ångrens suckar blygsamt höjas:
nåd! ach nåd, låt ömhet röjas;
Hör vår matta klagoröst!
Gudars Gud i hjertat höres
svara: Jag förbarmar mig.
”Lycklig, om på lastens flig
”ej dit hjerta blindt förføres.”

Sen vid orgors gälla ton
helga chorers röster klinga,
och til sjelfva Himlens thron
sina samljud hänryckt bringa,

och när religionens tolk
 til åhörarns hjerta talar,
 ömmar, och med tröst hugfvalar
 vankelmodets svaga folk.
 Då, o Gud! jag vållust känner,
 mer än den af nöjen yr
 dina helgedomar flyr,
 ilande til löjets vänner.

Himmel! här vid detta bord
 har jag dig min dyrkan svurit,
 och mit hjertas offer burit,
 lifvad af dit frälsningsord.
 Må likfom en rök försvinna
 detta lif du upståndt har!
 Evigt må mit blod förrinna,
 om jag uti lifvets dar
 glömde mig din död påminna,
 som åt usla sällhet bar;
 och om jag en känsla hyfer,
 mindre öm men brottsligt svag
 til at kränka djerft din lag,
 och för lastens gift ej ryfer.
 Må vid domfens mörka natt
 grymt din åska mig förfölja
 ned til evighetens bölja,
 där du gräns för brotten satt.

Men

Men o du! som dig förbarmar
 Öfver den som ängren bär,
 hastande i dina armar
 fvår jag at jag trogen är.

Man skulle i fanning förgäfves söka bland alla de vittra konsternas föremål något högre än det gudomliga, något ädlare och ljufvare än andakten och den högtidliga tempeltjensten. Och likväl anser den själfständiga, den höge, inbillrike och lärde sig ofta förolämpad, om han blandande sig med den enfaldiga menigheten, skulle bivista den offentliga andakten. Tusende fördommar hindra andre ifrån en den nyttigaste upmuntran; och ho vill beskrifva de mångfaldiga brister, som för den uplyste och fromme väcka hans önsknningar, at se kyrkotjensten hinna höjden af sit stora ändamål? Så länge en udel fång och än uflare versart och fångämne nyttjas vid detta högtidliga tillfälle, huru skall man vänta at de fria konsterna själfmante skola med sina anhängare frömma til helgedomarne? Nej, bjud snillet och smaken at förena all sin styrka och behag til Religionens årofulla intryck på människors hjertan; förvis alt det otänkbara, släpande och plumpa från de heliga fångerna; fördrif

drif det skrålande ljudet, som sårar örat och
 anständigheten, ifrån tonkonsten, men gif henne
 tillbaka sin värdighet; — upmana, i Religionens
 heliga namn, lärare at med flit och förstånd och
 känsla drifva de viktigaste sanningar til så väl
 de enfaldiges uppbyggelse, som den uplystes för-
 kosan; men för evigt förjaga från canzen allt
 det omogna, platta och mysliska, som så litet
 gagnar; befördren, J som vaken öfver läran och
 sederne, allt til den yttre andaktens helgd och
 renhet; så skall man finna Christendomen åter
 upresa sig ur sitt förfall, och med kärlekens o-
 upplösliga band sammanknyta samfundets lemmar.
 — Vålsignade anstalt! Vålsignad den som uppe-
 håller lifvet och Religionen! Vålsignad vare ock-
 så hvar och en redlig medborgare! anten den
 förste i samhället, eller den lägste, som befor-
 drar tro och dygd genom Religionen! Ve! öm-
 kansfulla ve! öfver den fräcke förföraren, lätt-
 färdige, som slänger Religionen ifrån sitt hjerta,
 och ifrån tusende andre svages hjertan.

Huru nöjsamt framlöper ej den dagen, som bel-
 gas til vigtiga betraktelser, huru uplifvas sinnen!
 En tid på eftermiddagen gaf det högtljudande
 harmoniska claveret et symphoniskt ljud; toner-

na tolkade blandade lidelser, och ingjöto de ömmaſte kånflor. Sorgen hördes uti ſin afbrutna låga och långſamma flåmma, ibland vilja föreflålla motgångens ſtormar, myrans ångſliga knot, lifvets ſållhet och elände, ibland åter ömma vånners afſked eller tyſta dalens lof. Glädjen uti ſina låtta, haſliga, jämna toner, tolkade Förfynens viſa ſtyrſel och ofkuldens nöjen. Harpan inſtåmde uti några muntra viſor, och fången förenade ſig, ſå at rummet upfyltes af glåttighet, lek, harmonie, ſamt hundrade genſvar. Man behöfver icke vara virtuos, eller måſtare i tonkonſten, för at känna eller dömma om deſs ljufva intryck; ty om ſå vore, huru få vore vål då i tilfålle, at upmuntra ſig med detta glada tidsförårif? Det år kånſlan och en naturlig böjeſſe, ſom få vål bildar tonkonſten, ſom emottager deſs intryck. Tör hånå år denna vittra konſt, ju enklare och ſannare, deſto verkſammare; och framför alt måtte icke ton och ſkaldekonſten få mycket åtſkiljas, då de likvål åro ſyſkon. Mot qvållens haſtiga ankomſt gjorde man följe med ſållskapet til en nära intil förbilöpande å, vid hvars bugtiga ſtrand den grönaſte bådd likſom tilböd ſig at vilja tjena ofs til at hvila. Ifrån vaſſen uphåmtade jag några gråſtrån, dem jag

knöt

knöt til en krans. Jag påminte mig vänskapen, och såste kranfen, som til des minne blifvit knuten, uppå mig sjelf. Det var likfom jag omgifvit mig med de lenaste bojor. Huru nöjdt båras de icke til vänskapens åra! Med en lättrodd öfstock klöfs den spaka böljan längs med åen, tils jag strändade vid en angenåm dal, ur hvilkens sköte hålsokållan faktligt framvålde sit klara silfver. Alar omringade kållan, som flöt ned i åen. Här i dalen. — Tyfsta dal. — Mine ögon voro ömsom vände åt den vackert belågna, med alar på bägge sidor beskuggade åen, ömsom åt det blomsterriköna fältet bakom mig. Hjertat, hvart? — Svara mig, ömma vänskap! Mina toner helgas åt dig. Svaren J lundar på des vågnar. — Lundarne åro tyfsta som dalen, från hvars enslighet längesedan Nectergalen flygtat. Kom tillbaka ömma Nectergal, som så ofta klagat kår. Blanda med dina driller Amaryllis namn. Men du har flygtat. Hvem skall då återföra des ålskade namn. Under det jag nämner vänskapen, får jag på långt afstånd, i från et skyhögt berg, på andra sidan om åen, höra et ljud. Det skåmtsamma echo svarade ganska klart. — En stund hörde jag detta bedrägliga genljudet, men for straxt derpå bort ifrån dalens

dalens lugna tyfthet. — Mörkret skymde redan alla boningar.

Vålsignadt åter det förflå möte jag får af ljufets skönhet. Aldrig kan jag tilfyllest betrakta des förgång. Strålarne smeka mina kinder, och upmuntra sinnet. O! at hon må röra Amaryllis! — Des lif ådlare än den flumma solens; men eldighet har hon lånt af denne. — Känslöfthet och ofkuld förhöjer henne framför alt naturens verk. — Om morgonen begaf man sig til fjös, til en nära belägen ort, längs med tvånne de vackraste åar. Mångfalden af utfigter kan knapt målas. Man kom snart up til den på en backe högt upresta, uråldriga byggnaden, et ålderdoms minnesmärke, hvars famnsbreda stenmurar tycktes vilja trotsa tiden och förgångligheten. Inom dem hördes echo hafva valt sit glada hemvist, ty det minsta låte fördubblades til det gällaste ljud. Ifrån de fasta gråa murarnas glasbetäckte öppningar kastade jag en hastig blick utåt. Huru ny, ovanlig, dråplig utfigt öppnade sig straxt! Nedan vid bäcken nedflörtade den forlande strömmen, som hade sit uphof ifrån en lång å; strömmen, sedan han blifvit af klipporne bruten, flöt med en stillad väg ned i

en liten insjö, på alla sidor omgifven af löfrika träd, hvilka skymde för ögat öppningen, hyari- genom vatnet tömde sig i en annan stor fjärd af salta hafvet. Fjården syntes äfven öfver löfko- gen, och ögat kunde ej annat än med förnöjel- se kasta sina blickar nu åt strömmen, nu åt in- sjön, nu åter likfom sväfvande öfver lunden å nyo åt fjården. Behagliga, sköna belågenhet! du kan gifva ämne för den vackraste målning, men jag måste straxt lämna dig. Mig förestår halfva dagen, och resan längre fram.

Himmelen hade nu iklädt sig molnets drägt, och tycktes likfom vilja bereda mig til sorgen. Jorden saknade sitt glättiga utseende, tåknet var vida utspridt öfver dess yta. Snart blandade sig i tåknet et gift, som tillika med luften in- andad, oroade resandes fina känsla. Ju närma- re man kom til et ställe, vid allmänna stråten, nära til den befäste Staden, desto större veder- vårdighet upkom. "Hvadan denna besmittade "luften," frågade jag, "något villdjur måste vis- "serligen här i nejden ligga, öfverlämnadt til "förrutnelsen." — "Ach nej," svarades mig, "villdjuret njuter af sin baneman den enda och "sista tjänsten, at dess blottade lik nedgräfv-
E i jor.

”i jordens dolda sköte, men huru ryser jag vid
 åtankan af den uflingen, som här ligger.” Tår-
 rarna flöto ned för bondens solbrända kinder. Hans
 anlete var vändt emot mit; jag märkte uti dets
 drag den djupaste smärta teknad, som genom-
 trängde mit hjerta. Uti fortsatt tal berättar han
 mig, ”at et menniskjolik, under bara himmeln,
 ”halfrutnadt, ligger straxt invid landsvägen. Den
 ”usle, utåldrade, uthungrade, hvars lik detta
 ”var, har för tvänne veckor sedan blifvit ifrån
 ”fästningen förfäskedad, bortdrefven. Hvart skul-
 ”le han då taga sin tilflykt? — Fly från barbarer-
 ”na. Men han hade ej hunnit längre än hit, då
 ”kroppskrafterna öfvergåfvo honom. Döden var
 ”til mötes, at beledsaga honom til en osynliga-
 ”re, lugnare, fällare värld; han faller ned på
 ”gröna gråsvallen, lägger händerna i kors up-
 ”på bröstet, befaller sin ande uti Skaparens och
 ”Förloffarens armar, väntar för sit lik en jord-
 ”vall, somnar — och — dör. Han vänte efter
 ”grafven — men förgåfves. Hans lik har legat
 ”vidöppet i sin ohyggliga gestalt redan tvänne
 ”veckor.” Straxt vid det at talet uphörde, pe-
 kar bonden på liket. Huru rysligt! Kom då med
 mig, min vän, du som ock en gång skall dö,
 fader jag! ”kom! at fälla tårar, ej på grafven, u-
 tan

tan här på den usles stoft. Fly ifrån ofs, du
yra hop, som lättfint tror, at tårar blott af svaga
het rinna. Fly; men du mit öga! gråt.

Ach usla menklighet! bestört jag här dig skådar,
I djupet af dit qual, i höjden af din blygd;
Ach! hvilken evig blygd, som brottets afgrund
bådar,
Och quåfver hjertats rätt, och menklighet och
dygd.

O! hvilken ömklig syn! Hur ryslig — full af
fafa!
En menskja höljd af blod, af matkars tand för-
tård;
Uppå defs öppna bröst de vilde drakar rafa,
Och ögat, hvilken syn! i ormens boja snård.

Et odjur, skogens barn, på vida fältet mördas,
Defs usla lif är spildt, defs kropp hör matken
til;
Dock hindrar menskjans dygd, at det af matkar
skördas;
I gropens flutna graf, hon djuret skydda vil.

Men här — Hvad smårtsam blick! den svultne
 tiggarn flannar,
 Sen honom jordens barn och jorden öfverger;
 Hans fista hämdesuck, defs grymma död förban-
 nar,
 Och döden som en skånk af lifvets Far han ber.

Så grusligt skådespel, vål måste menskior röra?
 Hvad de hans lif förnekt, de åt hans skugga ge?
 Fins ingen ömhet qvar at menskjan återföra,
 Fins ingen enda tår, fins blott förhårdelse?

Nej! ömhet — hvilket namn för Tigren til at
 båra!

Uti defs vilda syn ser du vål någon tår!
 Ve! Tigrar — likar ve! Ve! Det år eder åra,
 När eder likes suck mot hårda klippan flår.

Ve! — hårda menskjobröst, som icke lårt at
 ömma

För ufelhetens nöd, defs qvalda lif, defs flut;
 Känn, om du känna kan, den dom som skall dig
 dömma,

Dit samvet, Religion! Nej! döda dem förut.

Dock aldrig — aldrig än du samvetsröften dårar,
 Den hörs vid hvarje stund — i själfva nåjets
 famn;

Och samma gång din mun med löjet dygden få-
 rar,

Skall uti hämdens spår, du båfva för des hamn.

O! plågors, lasters tropp! som detta jordklot
 höljen

Med molnets svarta flor, med åskans tända sky!
 Hur i et åndlöst lopp, J dygdens barn förföljen;
 Förtjensten trånar af, och sällhet måste fly.

Den ene uti nöd för brödet måste kråla,
 Han ber naturens Far — men svigtar slutligt ner,
 En ann i lustans sköt ser sina likar tråla,
 Ser med förakt, och ändtligt flynget ger,

Men djerfve! — tror du dock at dela samma
 öde

Med dygdens fälle vån, fast utaf lyckan glömd.
 Nej; lyckan får dig bi, men qual din själ föröde.
 Din läckra brottslighet är af dit samvet dömd.

Ach! Himmel, ende Gud, som verldars öden
 hvålfver,
 Som på vårt ufla klot båd' qval och nöjen göt!
 Jag för dit majeståt med helig rysning skålfver,
 Din godhet vördar jag i sjelfva plågans sköt.

Och om min blindhet än din styrfel ej kan fatta,
 Ty jag är blind at se, at dömma är jag svag;
 Så skall mitt svaga vett dock för min åra skatta
 At tilbe dig, o Gud! uti din visa lag.

Hvad skymt för dödlig syn! Gud ifrån molnet
 ljungar,
 Han vältrar moln på moln, och åskans viggår bår;
 Och jorden suckande, med brak och thördön
 gungar.
 Mit öra! hör den röst, som gudavishet lär.

"Var tålig, dygdig, vis, det blifva skall din
 lycka,
 "Den fällhet jag dig ger, kan ingen taga bort;
 "Men evighetens hämd skall lastens trålar trycka;
 "Min åska ljungar fram, ty lastens dag är kort.

Ja;

Ja! lyfta dig min fjål, til evighetens bana,
 Där genom ljusa skyn du skådar lifvets Gud.
 Där skall du dygdens lön och nya segrar spana,
 Och där din dödlighet förbyts i lifvets skrud.

Stäm, redan min Skaldmål! din tåreflod,
 hvarmed du vatnat den ufles lik; din tår har blif-
 vit sedd af den ufles Far; han har aftorkat den,
 och ingjutit hugsvalelse uti dit bröst.

Huru är hjertadt lättadt! Huru hastigt flyr
 forgen! flyr och kommer igen; växlar fländigt
 om med glädjen. Huru ofta påkallar nöjet for-
 gen? Hvarföre så stridiga känflor i menskjonatu-
 ren? Stridiga? Nej. Nøjets mor ber den öm-
 finte gråta och glädjas, och samma jordens bröst,
 som delar åt sine barn de kyliga vindarne, delar
 också de ljumma flågtarne. Samma hand som
 breder ljuset, breder molnet; och hvad ser jag,
 du odödlige Gudamagt! i din obegripliga rege-
 ring med menniskjorne? De ögonskenligaste prof
 af din nåd, din godhet, — uti lifvet, — uti
 plågorne, — uti döden. Hvarföre qväljas men-
 niskjorne vid dina samntag? Ach! de känna icke
 at du genom hela naturen och nåden ledsagar
 dem; de känna ej at du är god, äfven då du

fänder plågor, olyckor, motgångar; och at de sjelfve äro olycklige, då de äro lastfulle eller missnöjde. Lär dem at känna dig och sig sjelfve,

Det blifver dock, tänkte jag vid bortresan, alltid en sällsam brist i samfundslefnaden, at uslingar, bräcklige och fattige, ännu under alla författningar, reglementen och anstalter, sakna den ömhet och sanna vård de behöfva, och deremot lättjan, vanarten och sjelfsväldet oförmärkt, ja ofta uppenbarligen underhålles. Det är sant, jag ser här nära på afstånd et uprest hemvist för sjuke och til sina lemmar skadade varellor; de vårdas och skötas på det allmännas bekostnad; men huru många blifva icke uteslängde; och då en snar hjälp dem icke räcket — gå förlorade? Huru har icke en rådande last hit likasom invräkt största delen lättfinnige, som förfört och smittat tio med sig! De böra skiljas från det allmänna umgänget; de böra äfven såsom sjuke, af hvad grund som helst, skötas; men måtte man dock göra skillnad på den lastfulle, som sedan han förspilt både sina krafter, och likars välfärd, bör med vanårens slämpel märkas, och den
olyck-

olycklige, som fordrar både skötsel och hugsvalelse. Ach! är då icke något medel, at i tid förekomma den mängd af lasternas utmagra de belåten, som inströmma i sjukhusen? — Betag tillfället — syfselfått den late — håll en sträng vård öfver federna vid allmänna möten och sammankomster --- befordra lagliga giftermål och underhåll för dem som äro i statens tjänst; — ja äfven söd deras efterlämnade barn, på det allmännas bekostnad; och på det de må blifva staten nyttige, gif en tidig anvisning til hvarjehanda arbeten; gör sedan räkning på omkostnaderna och vinsten för samhället. --- Men det är icke tidehvarfvets rådande lynne, at med allvare tänka på det allmänna, än mindre at göra någon ådel upoffring af sin enskilda vinning och öfverflöd, til nyttiga inrättningar. Millionairen, som för sit höga nöjes skull underhåller tio jagthundar, föder ofta ej en enda öfvergifven ånkas son, i det stället han kunde uprefa et arbetshus eller hospital. Den arbetande hopen i samhället, trånande under dagens behof och mödor, önskar ofta såsom en välgärning af himmelen, at deras oskyldiga afkomma måtte småningom bortskördas, til lättnad för deras underhåll; och staten, som

klagar

klagar öfver folkbrist, mister likasom genom en tårande sjukdom, sjelfva hoppet til dets afhjelpande. Och hvilka betydliga flockar af hungrande, arbetslöse och vråklingar strömma icke så väl på gator i flåderne, som omkring landsbygden! Hvad skall den arbetslöse förtjena, då arbete honom icke gifves? Hvad annat än betlande skall frambringa den hungriges usliga lif, då ingen anvisning til et tjenligare näringsfått yppas? Den ålderstegne och vanföre måste åtminstone med ömhet behandlas. Ehuru hans knån darra, kunde han dock ofta nog med sina upmuntrande råd och erfarenhet vara gagnelig för en upväxande ålder, som behöfver tillsyn.— Arbetssamheten är de öfriga dygdernas moder, och en medlidande blick, gifven åt den gråhårige och nära grafven gående, är för honom redan en försmak af en tilkommande fällhet. O! hvarföre upresen, J mågtige och rike, och hvars pligt det är, at utföra mensklighetens sak i den allmänna sammansefnaden! hvarföre upresen J icke, i stället för edra toma palatser, där edra blotta bilder och målningar hänga, hållt en torftig byggnad åt nödens barn, som ropa efter bröd, och undervisning i någon nyttig flögd. Hvarföre

före blifva de för flere mannaåldrar redan tilltänkte och beflutne inrättningar utan verkställighet? och om någon gång af allmänna medien et fattig- eller arbetshus inrättas, så antingen upre-
fer man det i form af et palats, där högmodet riftar konfjärernes namn, til beundran för de krymplingar, som efter et halft seculum skola dit intagas, eller uttömmes cassan i förtid, så at de upresta väggarne hinna förr undergå tidens härjning, än inrymma någre arbetande. — Emed-
lertid svåfva desse statens merendels nyttige lem-
mar omkring uti fysloloßhet eller förtryck, och
följden af det förra är en tidig lasternas öf-
ning, det senare åter utbreder nöd och elände
på jorden.

Under spridda tankar fortsattes vägen til den
ort, som är hela landets försvar mot fiendliga
anfall, *) och inom hvars vålbefästade murar
fridens envåldige monarch upfatt sin thron. Nat-
ten var inne, och man beslöt at hvila inom för-
staden. Dagen därpå lät man fätta sig öfver
sjön til fästningen. Seglen voro nu uphissade
uti den välbygda flupen; vinden blåste något på
fida,

*) Helsingfors och Sveaborgs fästning.

hida, så at det fyddes nära til vattubrynet; vågorne spelande på sidan, lyfte ån framstammen, ån den bakre, och ville likasom vagga oss uti vårt lilla fartyg; men vid något starkare ilar af vinden, klöfs vågen så hastigt, at man ej märkte annat ån den blåddriga skummen, som forflade fram om bågge sidorne. Rodret styrde kofan förbi flere kala bergs- och back-hymplar, och innan man visste af, får man se idel murar, vallar och torn. Konsten har här aldeles förstört naturens behagligheter. Öarne, som förut varit bevuxte med de skuggrikaste löfträd, och pryddes med de vackraste ångar, föreståtes nu på sidan af vår synkrets aldeles nakna, med hår och där byggde förrådshus, och upkastade vallar. Klipporne, uppå hvilka sjelfva fåfängs-verken voro byggde, sågos frammanföre. Förut kala och ryslige, hade de fått genom konsten ånnu et rysligare och majeståtiskt utseende. Murarne, som upstego högt ifrån vattubrynet, syntes likasom nya klippor, uthuggne och i höjden upvråkte. Vågorne, som af och an svallade, flogo til flut emot murarne med fragg och brak. Dånnet hördes på långt håll. Huru dyfter var icke utsigten! huru ryslig! Man seglade nu emellan

tvåanne befästade klippor. På högra handen lämnades Långörnen, på vänstra Vargön. Sjelfva namnen på dessa fästningar gäfvö tilkänna något förkräckande. Man hamnade, och gick up på den sednare fästningen. Huru förvillades icke et o-
 vandt öga utaf konstens måstarverk! Några flygtigt påkastade ögnablick kunna ej fatta en tusendedel af alla föremål. Det fordras konst til at dömma öfver konstens under, och än mer til at afmåla dem för bildnigen. Mit flygtiga öga genomvandrade hastigt alla de storverk, dem jag ej kunde rätt fatta med min ringa skarpsynthet. Norra och västra Svartön, ännu icke mer än til hälften byggde, besågos vid blotta förbifarten. Men nu anländer man til en brygga, öfver hvilken man kom til hufvudfästningen, *) Konstens underverk! Genom en trång och mörk ingång uti den skyhöga muren, tråder man inom borgen. Hyart jag kastade ögat, seck jag ej se annat, än murar, gråsvallar, och mångpundiga kanoner, planterade uppå vallarna, uti oändliga hvarf och omgångar. Innom murarne ej annat än bombhögar, krutkällare, kanoner. Men hvad skymtar emellan dessa murar?

*) Gustafsfvård.

rar? Toppar af löftråd synas. Man går för at bese detta. Huru förnöjdes ögat, då det feck se en liten men den vackraste trågård, planterad uppå fjelfva klippan; och emellan murarne, som hågnade denna fågning. Konflikt uthuggne häckar, flora samt fruktgifvande trån, blomsterfångar uti den flörsta mångfald. I fjelfva hålleberget var en vattuledning utgräfd, som ökte ej ringa dessa behagligheter. På andra sidan om canalen et lusthus, til at förnöja et helt fällskap; men man måste hafta bort härifrån, ty dagen är kort. Emellan många gångars labyrinter hinner man ändteligen up til den sista och yttersta muren, hvarifrån fria utsigten var at hafvet. Nästan emellan hvarje fleg man tog uppå vallen, voro kanoner satte til fästningens försvär. Under fram och tilbakagående ryfste jag vid mig fjelf — och beundrade konsten. Dessa murar och vallar, dessa grymma kanoner, dessa förödande mörfare utgöra landets försvär emot fiendens djerfva anslag, och krigets hotande förödelse. Huru säkert är samhället, huru fälledes medlemmar genom denna eviga borgen för deras säkerhet! Då mandom och tapperhet, kärlek för fäderneslandet och äran, försvärar dessa

murar,

murar, så skall aldrig medborgelig fällhet genom krigiska flåmplingar blifva rubbad; friden skall ständigt regera uti landet, om också krigsguden och dets utfände legioner skulle drifva at göra fruktlösa anfall; — och menckliga lifvet, — det af tusende laster och brottsliga upror så ofta besvärade lifvet, inom hvilka murar kan det vara fredadt? Hvad är som borgar för dets lugna säkerhet? — Jo! Samvete och Religion, eller känslan af Gud. Förgåfves söker den lastfulle något lugn för sina stormande, uproriska begär. Af dem drifves han, med dem anfaller han den i hans tycke vårlösa oskulden och dygden; men så länge samvetet, denne gudomlige beskyddare innom Religionens murar, försvarar dygden, skall denna lifvets yppersta ledare aldrig blifva rubbad ifrån sin lugna fällhet. Ach! huru otaliga anfall, huru mångfaldiga, bedrägliga, svikande försök använder ej lasten, menckjolicvets enda tyrann, at intaga dygdens fredliga thron. Jag hisnar vid åtankan af dets hiskeliga brödratropp. Jag förskräckes vid de utvågar, som de nyttja til at störa menckjolicvets frid. Religions-föraktet, gudlösheten, känslolösheten, menckjo-hendskapen, ondskan, afvunden,

den, vekligheten, hviike tyranniske fiender! Ån mera genom de medel, hvarigenom de söka at göra dygden vårlös. De välja åt sig sinligheters retelser, fördomarnes och vanornes olyckliga band, samt efterdömmens verkande intryck, för at i verket ställa sina uproriska affigter. Huru hårja de, huru upröra de menckliga lifvet! Det är nog at hafva nämnt dem. Hvad skulle deras målning, deras beskrifning icke göra. Hvem är som icke kånt deras anfall, uppå sig sjelf, hvem är som ej sett, och ser deras raseri uppå sammanlesnaden? De vilja utdömma friden ifrån menckjofjålen och ifrån verlden. Men eviga Förlyn! som regerar tusende verldar, regerar åfven vår lilla jordfläck, styrer lifvet, styrer döden! Hvilka försvarsmedel har din vishet lämnat åt menniskjorne, dine barn? Svara, mit samvete! ty du är ju den himla-skyddsångeln, som bevarar mit lif, min jordiska och eviga sällhet; svara, o Gud! hvars dom jag känner innom mig! Du har genom Religionen förlånt den dödlige förmåga at känna dig, såsom des alsmågtige Skapare, des ömme Förfonare, och evige Styresman. Religionens känsla är min enda borg. Hvad ville du uproriska sinlighet, du olyckliga fördom, och du

du lastfulla efterdömmet uträtta, då du nödgas känna et motstånd af religion och samvete, ja af Gud själf, som hämnar? — o, en förnöjd tanke! Lika som den djerfve, högmådige fienden, hvilken med en talrik flotta, samt med oräkneliga härar såfångt anfölle Sveas väl försvarade borg, då denne af hjeltar, af redliga medborgare försvaras, utan vore tvungen anten at nedflörtas i oceanens afgrund, eller med förlust och oförrättade ärender draga sig tillbaka; äfven så skall lastens djerfva anfall tilbakadrifvas af samvetet, dygden och religionen. Dygden skall manligen strida, samvetet vara dess beskyddare, och religionen den kringförsäkring, öfver hvars ikynliga murar ingen fiende skall kunna drifva sig at upklifva. Huru sällt må väl icke menliga lifvet då skattas! Hvilken seger vinnêr det, — och hvilken krona skall ej evighetens Konung bereda! — Mina betraktelser flötos, och tankarne sysselfatte sig med et så ädelt ämne ännu då jag gick ner ifrån vallarne, och genom andra vallat bort ifrån fästningen. Huru kort föreföll mig icke den stunden, på hvilken jag sått bese så underbart verk! Huru litet kunde jag fatta, men huru nöjsamt tyckte jag ej at det ögnablick var,

då jag feck anledning at af det lilla och yttre, jag kunde se och förstå, leda mine tankar til högre och viktigare föremål!

Man skyndade sig til en annan välbefäst holme. *) Konsten hade åfven här uppfört idel murar, vallar, torn, och upstapplat bombhögar, samt i ordning ståldt rader af canoner. Dessutom var här ännu mera at bese. Dens graffställe, **) som först gifvit grundritning, och genom sit skarpsinniga snille utfört samma grundritning til hela fästningen, kunde ej utan tackfamt minne för snillet förtjenst, beskådas; Det stället, †) som ur hårda hålleberget blifvit uthugget, och innom hvilket alla krigskepp upbyggas, samt i en hast flyttas til våta elementet, åger rätt til högsta förundran. Man hifnar öfver det storverk, som menckjokonsten här kunnat åstadkomma. At uti sjelfva berget uthugga den djupaste och vidaste graf, dämman vatnet ifrån den samma medelst de starkaste dammar, nedfålla dessa, för at insläppa vatten, och således utflytta färdigt arbetade skepp; dämman å nyo dammarne, och med

*) Vargön.

**) Geaeral Ehrnsvårds graf.

†) Dockan, där skeppen byggas.

med et otroligt arbete utpumpa hela insjön, för
 at bygga nya skepp uppå torra botnet, och - - -
 - - - huru var jag af håpenhet intagen öfver
 menskjo-snillets och konstens upfinning. Min ny-
 fikenhet blef tilfredsstäld, och tankarne leddes at
 vörda det Våsendet, som danat snillet, och vid-
 magthåller det samma til nyttiga konster och vet-
 enskaper. Synen öfverhopades af nya föremål.
 Et flycke ifrån dockan får man i ögnafigte ham-
 nen för hela Galeren. Midt emellan bestäfde
 bergen löpp canalen, hvari krigskeppen lågo i
 rad. De syntes ligga likfom obeväpnade, ty man
 såg hvarken mästare eller tågverk, eller styren,
 mycket mindre canoner uppå dem. Det gaf til-
 känna fredslugnet. Ty de samme så obeväpna-
 de skepp, som här ligga i hamnen, äro i en hast
 utrustade vid fiendtliga anfall, at försvara fäst-
 ningen, och förstöra fiendens motrustade flotta.
 Nu äro de i hamnen. Måga de ock i det aldra
 längsta qvarblifva! Sent, och gifve Himmeln at
 aldrig den dagen må komma, då man måste ut-
 reda dem ifrån hamnen. Krigets stormar må va-
 ra ifrån oss och våra stränder vända i flere se-
 cler; friden deremot och lugnet föra sin sällaste
 spira så utom som innom fästningsverken och
 ham.

hamnarne. Huru stor förmån är icke denna hamn!
Men hvar är hamnen för de genom så många
plågor och olyckor oroadе menniskjerne? Kom
med mig du, som så mycket oroas; kom följ
min tanke åt, at en stund betrakta lifvet.

Tråd, Sångmö! fram på lifvets ryad,
at mellan qual och nöjen svåfva;
Råds ej, af qualens skuggor skymd,
råds ej, och aldrig modfåld båfva!
Men når dit hjeltmod dig flyr,
høj ögat til de Gudahamnar,
dår ingen forg dit sinne bryr,
men dår dit uphof du omsamnar.

Du ler, ach usle! rys och se
hur jorden olik tafla hyser;
om våhren i sin fågring lyser,
snart hastar defs förödelse;
mit öga för defs åsyn ryser;
ån nakna klippors svarta brott,
ån ödemarker vildt förskräcka;
dår flukar jorden seclers flott,
dår ses orcanen skeppen bräcka,
dår hungren gnagande förtår,
och svaflets grymma skurar brusa;

där

där pesten dödens pilar bår,
och tigrar blodbestänkte rusa.

Så lifvets fågor skifta om,
af dygder, brott, förstöring, fasa;
få plågorne bland nöjen rafa,
kom, dödlig, skåda lifvet, kom!

Ve! när mit håpna öga skådar
dig, klagansvårda menisklighet
i djupet af din uselhet,
och brottet, som defs afgrund bådar;
när qvald af lifvets mörka höst
en där i forflens öpning rufar,
en uti blod och lågor frufar,
beväpnad emot brodrens bröst;
när alla dygdens bommar bräckas,
vid ungdoms-yrans väckta storm,
och lastens silfverprydda orm
i spåda skötet börjar väckas;
när utaf raseriet förd,
en brottslig alla känflor döfvar,
och ej för Gud och samvet rörd,
sin like, sen han mördad, röfvar;
en annan där af hungrens qual
til fega brottet tårfull hastar,

sin oskuld, lif och himmel lastar,
begråter brottets tvungna val,
och sist för bilans hugg sig kastar;
när då för faderlöses rop,
förstummad dåren örnlikt ilar
bort til de blinde bröders hop,
dår lyckan modigt ler och smilar;
och när ifrån Dorindes famn
bedragarn sina armar rycker,
dets bröst ej mera til sig trycker,
men hatar et så ålskadt namn;
ej tårar, böner, trohet vördar,
vid dem hans maka heligt svår,
men med föraktet henne mördar,
och troldsheten offer bår;
Ach! när för enkors jämmertårar
den sniknes hand ej öppnar sig,
men uti sjelfva dödens flig
et modershjerta genombårar;
när mensklighet, ach ve!
när du den tasan för mig ställer;
Hvart usle fly — när se
den hamn, där qvalet mer ej galler,
en tår ej dygden mera fäller,
men lifvet himmelskt börjar le?

Ur grafven, där, se döden tåga,
 at lifvets ban med blommor strö;
 förskingrad skall då lifvets plåga
 med brottets afgrundsfofter dö.
 I grafven, där, se sista dammen
 emellan dygd och brottslighet,
 och där upväxa se den flammen
 med frukter til odödlighet.

Hör grafvens Kung och plågan hämma:

”dödlig! dina tårar spar!

vet, jag latterne skall dämna,
 men blott dygden himmelskt klar
 fina segerfångar flämma;
 från de nöjens evighet,
 där min nåd och godhet strömmar,
 njut en förfmak, njut och vet,
 jag för dig i döden ömmar.”

Från lifvets mörka plågoftig
 kom, Sångmö! på defs ljusa bana.
 Se himlen klar, det är ju dig
 som dagens sköna strålar mana.

Men hvad tänder få dit hopp,
 dödlig! du som lyckan söker;
 uti villans falska lopp
 irrar du och smärtan öker;

Låt den fjäriln, som du ser
blott för ögats bildning sväfva,
han i flygten åt dig ler;
lär at sakna och ej bäfva.

Än på lifvets glada fält
tusen smicker-röster höras;
för dit hjerta, ach hur fält!
men de ej från hjertat föras;
Fly det gift, som skänkes in
utur nöjets gyllne skålar;
fly och varfamt dig påminn
at man lasten skönast malar.

Lär då nöjets frukter skörda
från dig sjelf, dit eget bröst,
där din lycka, där din tröst
håmta under lifvets börd.

När på vetenskapers ban
du din ungdomstid skall tåra,
när du vid förtjensten van
ärnar friska lagrar skåra;
vet, den lön beredes ren,
som skall vittna om din åra;
än skall afvunds plågosken,
än dig aggets storm förfära.

Ser du där en labyrinth
 utaf tufen mörka frågor,
 fasa, störta ej så blindt,
 där dig vänta nya plågor;
 men om dock dit snilles kraft
 dig på sanna stråten leder,
 vet, hur trång och inskränkt heder
 verlden utaf lärdom haft.

När du sjelfva stjernan mäter,
 stakar farten af des's lopp,
 når du dig så tröttsamt fräter,
 granskar din och jordens kropp;
 når du alla tankar spänner,
 forskande din egen själ,
 tror dig känna all ting vål,
 men så svagt och ringa känner.

Känn den vanmägt på dig rår,
 men ock vet den skall försvinna,
 når du ifrån skoftet går
 at en himmelsk styrka vinna!

Himmelen har redan efter några timmars
 storm återtagit sitt lugn och glans. Men huru
 länge torde den gläda jordens inbyggare? Hvil-
 ken förändringslag är icke naturen underkastad?

Påminn dig, svage dødlige! at lifvet måste om-
fom storma och lugna. I lugnets sköte, tacka
den Allgode, men vet tillika, at han med sam-
ma nåd fänder stormen, för at göra dig fast och
oförskräckt uti din dygd och förtröstan uppå
honom. När stormen nalkas, när bräckligheten
skakar din svaga kroppshyddas, när motgån-
gen möter din förtjenst, afvunden vill fälla din
dygd, och olyckan förfölja dig, så tänk på För-
synen, och sakta dit uprörda sinne! Då kan du
med oförskräckt och förnöjsamt sinne betrakta
dina plågor; stormarne synas ej mer så rysliga
som förut, dit lif förefaller dig fällt, och dit
lefnads skepp flyter jämnt fram, utan at kastas
eller brytas af vågorne och stormarne. Aldrig
skall olyckan och plågan hindra eller quäfva din
förfnöjsamhet. Och om du ej kan trösta dig un-
der motgången, så fatta med tacksammasse sinne
af din Fars, din Vålgörares gudahänder hop-
pets synglas. Medan du på hafvets bölja seglar
fram åt et okänt mål, som undanskymmes af
din ban, så kan du med detta synglas se skym-
ten af evighetens fällaste hamn, dit inga stor-
mar hinna. Se in i evigheten, i döden. Dö-
den är ju öppningen til hamnen, til lifvets, til
odödlighetens hamn. Har du redan sett henne
fram.

framskymta, och är likväl missnöjd. Är du mer
den svage, som flöter sig öfver lyckans oförrätt
på jorden. Se evigheten och var ej svag. —
Mine ögon voro vände åt hafvet, evighetens af-
bild, och jag förlorade mig likfom uti des
vilda utsigt, som af inbillningen blef alt mer och
mera klar.

Uppå lifvets Ocean,
dödlig! när du modfält svärfvar;
när för stormen och orcan,
och för klipporne du bäfvar;
fatta hoppets ankare,
gläds at stormen snart sig faktar,
då du nöjd och fäll får se
målet, som du eftertraktar.

Redan horisonten klar
för dit rädda öga lyser,
skåda honom, lifvets Far,
hur han tusen kronor hyser;
när du hamnen en gång når,
vet, du skall dit uphof hinna,
och i millioner år
evigt där dit rökverk brinna!

Jag

Jag lämnade nu denna fästningens hamn, samt begaf mig på återresan til staden. Vädret, som spelade emot oss, hindrade all segling. Man tog därför til årarne, hvilkas fart öktes allt mer och mer, ju närmare man var slutet af vägen. Våderleken, som hela dagen varit mulen, blef också nu mot qvällen iöknig, samt åtföljd af regn. Det skyndade på fluprododen, så at man snart var fram til staden.

✓ Dagen deruppå användes til resan åt en annan stad, längre fram åt öster. *) Vågen gick måst igenom skogstrakter. Löfskogarne voro mera fällsynte, ty granar och tallar utgjorde enda prydnaden. Efter en kort väg får man ändteligen på långt afstånd se tornet af stadens kyrka. Glädjen tiltog hos mig, då staden, som ligger på en höjd, visade sig för min syn. "O min fäderabygd," sade jag, "nu får jag åter se dig, som först emottog mig, då jag seck skåda dagens ljus, och som hyfte mig under hela ungdomstiden. Välkommen du glada hemvist. Jag vil å nyo smaka några nöjen i dit sköte." - Hvilken sköna byggnad, ägnad åt visheten och dess söner, som här finna sin nåring. Men hvem

är

*) Borgå.

är den vise? Monne den månglärde, som samlat sig en mängd konstord, språkkännedom och ålderdoms-minnesmärken, utan at kunna hämta en verkelig nytta af deras tillämpning? Monne den som i de finaste delar kan uplösa hvarje tanke, och sätta namn på hvarje vändning i talet? Är det til et tomt språkregister och evinnerliga termer på djur, på örter, och människans kroppsdelar, som upfostran skall handhafvas? Huru ofta misstager man sig dock icke om medlen och ändamålet, och tror sig genom de första grunderne, och liksom bokstäfverne i vetenskaperna hafva framträngt til det innersta och sjelfva helgedomen. Förgåfves samlar den girige sig skatter, dem han ej vet eller vill använda. Fåfängt prålar den lärdes namn och uphöjda stämna, då han ej uti tillämpningen på sig och andre, vet göra sine kunskaper brukbare. Ungdomen bör känna ändamålet af lärdomen, för at blifva vis, och det är endast kunskapernas användande, som utmärker skillnaden mellan den lärde och den vise. Ingen enda vetenskap är så ringa, at den icke tjenar til sina ändamål. Man upfyller dem noga och efter sin yttersta förmåga, så skall upfostringsverket visa sin stora förtjenst, at vara sam-

samhällets grundval. Men hvilken är den ädlaste af alla kunskaper? Den som leder at rätt känna alla tings Öfver-varelse; dernåst den som lärer känna oss sjelfve och naturen. Huru mångfaldig är då icke visheten eller mänskliga kunskapen? Dets allier äro vetenskaperne och konsterne. Deras fördelning, föremål, gränser fins emellan, samband, sått at afhandla dem; språklärdomen som är deras hjälprede, vitterheten, som i fynnerhet är mor för människosjälens kannedom, och dets fanna förnöjande; historien upptecknande människans särkilda öden, eller beskrifning öfver människor i råhet och belesvenhet, i naturlig vildhet och medborgerlig sällhet eller olycka; lagarnas kunskap, som skall låra at tygla lasternas utbrott; Upfostringens och Religionens låra deremot, som utbreder fullkomlig sällhet, och förädlar människan; naturens snart sagt oräkneliga kunskapsgrenar; huru vidsträckt sält för undersökning öppna icke alla dessa vetenskaper! och du, gudomliga fanning! det är dig man söker, ehuru så ofta förgåfves, men du framter dig sjelfmant, då icke fördomens våld och den låga egennyttn och passionen hindrar din gång. O måtte då den upväxande äldren obesmittad af så låga affigter, känna dit värde.

Dagen

Dagen strålade redan uppå tornets mörka murar, och kallade invånarena, hyar och en til fina glada yrken, när vänskapen ledsgade mig til en boning, som var helgad åt rättvisan, denna i alla samfund så outhärliga dygd, hvilken fornverlden dyrkade såsom en Gudinna, i hvars högra hand svärdet var fästadt, och i den vänstra hängde vigtskålen, til sinnebild af lagskipningen. Huru litet och fållan behöfver vid vissa orter lagens straffande svärd påkallas, och tvifflerne synas mera förekommas, än behöfva flitas! Det är förmodligen okunnigheten om lagbrott, som mera uträttar til hämmande af brotten och tvifflerne, än tusende förklaringar öfver Rättgångsbalken. Bibehåll denna okunnighet, men slår förtroendet och kärleken emellan samfundets medlemmar, så skola de ingalunda finna nåje uti tvister och oförrätter. Huru outfägeligt förtjent af sin samtids välsignelser gör sig icke den Domaren, som i tid, och med allvare bilägger flidige parter inbördes klagomål. Och likväl skulle detta enda föremål, — at förlika, fordra en allvarligare åtgärd. Man kunde åtminstone afkräna hälften af alla tvister, som genom en förliknings domstol skulle nedtyftas; och

då det onda qväfves i sin första grodd, huru ymnig skulle väl den olyckliga skörden blifva? Men — huru många legde målsmän, som finna sin uträkning at både åtaga sig och drifva orättfärdiga tvister, måste icke i sådant fall förgås af svält, vinglaren och fredsförstöraren sakna sitt skydd, och hundrade protocols-sexsterner blifva besparde! Se huru modofamt Terlites skår och hväfler sin oböjliga penna, för at tilfredsställa ägget och afvunden; se honom för penningen uppteckna allt hvad tadlet och lögnen upfinna kan, och med järnsnit genomleta alla uptänkliga paragraphen om upskof och invändningar, för at gäcka lagen och oskulden, — se honom slum vid rättvisans dyrkade namn, ställa listiga förlåt för fanningen och åran, men dock slutligt blottas i sin låghet. Hvaråst sådane falske angifvare och lagvrångare i mängd finnas, där måste rättvisan svårligen kunna uthärda och genomtränga. Men ju mindre antal af desse flags brödfökare finnes, desto lugnare är staten, och medborgares verkliga fällhet och säkerhet försvarad af lagen och rättvisan. — Gudomliga dygd! huru fallan låres du i hjertat, men oftast på tungan! Huru trotfar icke egennyttn och sjelfsväldet din mågtiga arm,

arm, förtyder oskuldens heliga rätt, och invecklar henne i tusende irrgångar. Ach! huru långsamt, och genom hvilka moln af ondskans undflykter måste icke den lidande dygden sträfva till sitt lugn — eller ock öfvergifven, blifva et nytt mål för den segrande illparigheten! — Mätte dock lagens och rättvisans heliga Tempel vara fristaden för oskulden, och en evig vanära bränna dem, som drifva at gäcka och förtrampa, eller förfaka mensklighetens rättigheter. Må uplysningen i lagen tränga något längre fram än till bokstaften, och framför alt till sjelfva det eviga rättgångsfåttet, som uppenbarligt behöfver förbättring.

Vid bortgången ifrån detta rum, hvilken stillhet røjdes i allmänhet på de offentliga samlingsställen! och sjelfva natten, som är så efterlångtad för misddådaren, och bullersam för den lättfinnige, huru lugnt nalkades hon dock icke! — Skymningen hade redan bebådadt arbetets och mödornas slut, när i spåren af mina ensamma steg hafva någre förtrogne. Man går till et ställe, som föreställer ännu de tydligaste lämningar af en borg, eller skansar. Lifliga ungdom! Det var här, som du så ofta mötte den nedgående

Solens blickar, här upfökte nöjet bland dine
jämnrige, uti ofkyldiga lekar och löjen, hit
flydde undan den hotande läromästaren, och fök-
te en lättning för sinnet och eftertankan; Här
långs med stranden speglade dig i den silfverkla-
ra böljan, och upletade några snäckor til tids-
fördrif, obekymrad om ockfå någon pärla där
varit förgömd; upföre dessa vallar upklättrade,
färdig at likfom mot et inbilladt anfall försvara
dig; — Och hvilka tusende menlösa öfningar
njöt icke din ålder! — I synnerhet äro kropps-
öfningarne med denna ålder närmast passande,
och likfom gränsa til den vackra naturen; hvar-
före har man så ofta vid upfostringen förkastat
dessa naturens egna nöjen, och i det stället in-
öfvat de spåda sinnen i konsten at räkna vinster
och förluster uppå et tärning-eller kortspel?

En dag återförde til mig minnet af anför-
vandter och vänner, hvars stoft jorden undan-
gömt. Deras minnesvårdar, huru dyrbara! El-
ler är det menskligheten värdigt, at enligt, nå-
gre samtides vana, med en spotsk kallsinlighet
trampa de aflidnes ben och grafvar. Blodsban-
det eller vänskapen upplöses genom döden, och
glömskans eviga natt begrafver ofta den redli-
gaste

gafte medborgare, vän och vålgörare. Kalla grifter, stumma minnesmärken! J hafven då icke något intryck på de medlevande? Man läser på marmorn et namn, man beundrar Konstnårens hand, ler och haftar sin våg. O, min Pylades! du var dock mera vörd än en marmor, och dit minne är oförgångligt. Jag finner dig här likasom å nyo lefvande; denne stunden skall vara ågnad til minnet af dig. Ljufva minne af de dagar, då den upgående morgonolen gladde vår ungdom! Blomman af dit lif, huru låfvade hon icke den tidigaste frukt, den jag skulle uphåm- ta. Vänskapen är ju ofta den ädlaste scholan för förståndet och hjertat. Men dit lif var rofens, din bestämning evigheten, och denna grafven skulle i tiden åtskilja oss. Så härjar ofta en hagelskur den rikaste skörd, och endast af de qvarlämnade axen skall hoppet om en framtida inbergning beredas. Ach! evighet, odödlighet! du tilbjuder åt dygdige själar de oskattbaraste nöjen; en gång skall du förena dem med vän- skapens ouplösligaste band.

Du, som lifvets bana tråder,
och dig glåder,
alle, svage jordens son!

Frukta, hoppet som du qvåder,
dig förråder;
Gläds! du lämna skall dit lån.

Ach! hur långsamt natten skrider,
smärtans tider,
för den ufles plågobamn;
Se! hur qvald och tård han qvider,
och förbider
tröttsamt hinna hvilans famn.

Men vid gryningen af dagen,
då behagen
lifvas uti lifvets våhr,
Se! för dödens bila flagen,
grymt bedragen
blomman visnande förgår.

Brott och forger dig betäcka,
 lifvet gäcka
 vid hvar't enda ögnablick;
 Skall den stunden då förkräcka,
 fasan väcka,
 som dig skänker dvalans drick?

Gud!

Gud! du lifvets gnista tänder,
 plågan fänder,
 och förbittrar våra dar.
 Lifvet til dig himmelskt länder,
 återvänder,
 Du är grafvens Kung och Far!

Redan kastade månen sit matta sken på de
 enfliga grafvarne. Men hvarföre saknas här lin-
 darnes skuggor? Hvarföre breda icke lönnarne
 här sina bladrika grenar, och göra hela denna
 eljest ordentliga plats til en behaglig park, där
 den tacksamme vänneren, den sorgfria maken, den
 gråhåriga fadren någon gång kan, under det han
 söker och återfinner nöjet i den saknades hog-
 komst, svalka sig under de grenar, som näras af
 dets älskade stoft, och hänryckt, då aftonen
 breder skymningen öfver hans enfliga hydda,
 här skåda den silfverljusa månen sprida sina län-
 ta strålar på grifterne.

Vid bortgången härifrån kände jag en hem-
 lig förtrytelse deröfver, at denna lilla staden, i
 jämförelse med hufvudstäderna, skall åga et så
 uppenbart företräde för dem, då man betraktar
 grafställen för de afidne. Här har man ågnat

en färsild plats utom staden till likbegravnin-
gar, då deremot hufvudstäderna ännu bibehållit
den onaturliga plågseden att inom Templets
murar och gårdar samla de dödas ben. Hvil-
ken uplysning, vård tidevarvet! Nej! man är
fullteligen öfvertygad om ofkicket deraf, men än
hindrar egennyttn hos några, än årelyftnaden,
än afvunden och splitet, att verkställa en så nyt-
tig förefats; och det händer med denna som
med andra allmänna ärender, att de komma lång-
samt och fällan till mognad. Mätte dock detta
icke ankomma på menigheters fridiga affigter,
utan vinna lagens åtgärd!

Stunden var nu inne, då man åter borde
lämna denna stadens nöjen och fällkaper, och
utbyta dem emot de nöjen, som på landet trif-
vas. Jag begaf mig på egenteliga hemresan. Den
var på närmare tvänne dagar gjord, ehuru sjelf-
va miltalet ej öfvertkred timmarnas antal på et
halft dygn. Förnöjelsen under resan var så myc-
ket större, som jag nu hade i följe den vän,
som allt ifrån min barndom underhulpit mig med
sine råd. --- Hans förtroliga samtal likasom
förkortade vägen och dagens längd, så att jag
snart kom till den efterlångtade hemorten, den
vack-

vackrafte af alla orter. Huru lycklig skattade jag mig åter på denna ortens behagliga skådeplats! Jag vill förnöja mig i des mångfaldigt tjufande utfigter. Någre veckors tid löper snart til ånda under landtnöjets njutande.—Tidigt om en morgon, når Solen upgeck på fältet at glåda naturens ur dvalan upväckta barn, samt med de ljufaste färger uplysa jordens växlande yta, begaf jag mig ut at en vik i vida sjön. Det cryftalliska våta fältet tindrade för min syn af det fina silfver, som mer och mer spriddes på den jämna böljan. Vatnets invånare begynte nu sin morgonlek, och det var detta tillfället jag upfökte, för at fånga dem med mit krokiga fål. Huru ofta bedrogo de likväl sin tilårnade bane-man. Det var likfom de vetat af sit föreflående öde, hvilket de derföre sökte at undvika. Men likväl segrar menniskjans konst uppå deras flughet. Nu griper den ena fisken efter den andra uti kroken, och nödgas at til sin ofård byta climat, ifrån det våta til det torra. Hungren drifver naturens barn til at upföka sin föda kvar på sit fått, och menskjan förstår at bereda dem föda, för at sjelfve sedan använda dem til sin nåring. Stundom tyckte jag at det var en slags

grymhet at förstöra och spilla de kråkens lif, som hade lika få vål af naturen undfått det, som deras förståndige öfverherrar; men det är ju naturens anordning, at allt lefvande skall tjena til människans föda och behof. Den ena fisken måste derför upplukas af den andra; flere vingade djur måste också uppå sin mors befallning lefva af vatnets djur. Se hur den högtfväfvande Lomen faller sig ned på vattubrynet, och fångar, utan at vara af någon människja lård i sin konst, de snällaste fiskar. Fiskörnen sträcker sin flygt, och upsnappar med sina hvassa klor up ur vatnets bådd den rädda Iden. Skulle då icke jag af samma natur fått rättighet til at näras af samma djur? I det samma jag sålunda tänkte, griper en stor fisk uti den dolda kroken, och blir snart upvindad i dagen. Mot den tiden då hungren kallar människjan til at fylla lifvets behof, och middagshettan lockade til skuggan, begaf man sig up på en holme, hvaråft emellan skuggrika träd naturen sjelf dukade för oss tarflighetens bord. Hvilka mångfaldiga förmoner, behagligheter och frukter åger icke vårt fosterland, och dock finner mången sig mera nöjd och retad af det frånvarande och utländska,

ska. Den vållustige behöfver genomfara land och riken, för at uplöka sig kostbarare alster och frukter, då han likväl ser den frikostiga naturen dagligt tillbjuda sina häfvor. Ingen plåga i lifvet är större än missnöjet, intet dåraktigare än afvunden öfver andras fördelar. Men se dessa bergshögder prälande af våra nordiska drusklafer; se dessa träd, af hvars bår man kan pråssa den smakligaste saft, och bereda en hållsösam dryck. Man föraktar och trampar mången ört, som dock tör hända år i godhet lika med örternene och bladen från Congo, China och Cafferlandet. — Denna holmen borde icke heller vara förgåten i minnets bok, för dess minnesmärken. Man såg här lämningar efter labyrinth, som tjent til lekar och tidsfördrif i äldre tider. Vore icke glömskan, händelsernas afvundsamme följefslagare, skulle man igenkänna mycket af forntiden.

Då Solen hade skridit til västern, förefatte man sig at emellan holmarne, genom åar, förbi de vackraste vikar, styra en förlustande sjöresa. Huru många behagligheter! huru många nöjen! Det skåmtsamma echo tycktes här i synnerhet hafva valt sit hemvist; ty det var undransvärdt

at höra ljudet sväfvande med sju färskilda rena återskall rundt omkring nejden, och den sista af dem liknade en den starkaste chorus. Hvilken styrka i naturen! Med alla konstens efterhärmaningar jämförd, blifver dock alltid naturen ojämförligt, skön, stark och rörande; och hvad är det lilla man ser och hörer emot det mångfaldigt obekanta. Skalderne föreställa i synnerhet de lyfande himmelens härar och stjernorne uti sång och dans. Men hvilket barndoms språk! bilden af et hvalf skall mäta den ofantliga himlarymden, för hvilken de stjernkunnige ännu icke förmått upfinna något tal eller gräns. Dock så länge våra kunskaper endast omfatta en ringa del af världen, må vi nyttja detta svaga föreställningsfåttel.— Et annat ombyte af nöje, roade på en annan vacker sommar dag. För at besöka en vän, företog man åter en sjöresa åt andra kanter. Båten var tilreds, årarne redan utfatte, och nu anträdde resan. En holme låmnades til höger, och til vänster en långsträckt udde; efteråt åter en holme, som något högländtare prunkade i sin gröna dräkt. Åkerfältet, ångarne på lidorne omgifne af löfrika buskar och träd, beprydde holmen. Fjärden vidgar

gar sig för ofs, vågorne lindrigt uprörde, tycktes följa med, och gäfvö åt årarne större fart. På sidan af synkretsen mötte ögat inga nakna, torra bergshöjder, utan de vackraste löffkogor. Frammanföre åter syntes snart en åmynning. Vid det man näskades närmare, hördes flämnda toner, som besöngo landtnöjet. Flöjtens ljud genomträngde sjelfva skogarne, och upväckte deras vingade sångare til tåflan. Vid hvarje blommas åsyn på stranden, och på lunderne nära intil, söng man rosens sågring. Vid höjderne retades echo at svara uppå sången, men dålderne deremot liksom bevarade dem i sitt tylla sköte. Huru vacker var sjelfva åen? den slingrade sig nåflan i oräkneliga bugter; jollen lekte i dessa bugter, och löjet och nöjet uppå våra läppar. — Man var redan et stycke framkommen i åen, då flere flockar af vattufoglar, skrämde af årarnes klatfande och tonernas dallrande ljud, flyga up ur hvassan. Man ser noga hvart ut de taga kofan, och man förföljer dem. Långre framåt i å-hvassan falla de sig ner; där tro de sig finna en såker undanflykt, men skola snart se sitt hopp svikande. Nu laddas det grymma stålet med svart mordiska dammet och blykulorne; man rör

alt

alt närmare til kniporne, som af hvassen äro undanskymde. I en hast tändes det ljungande lodet, och en af dem flaxar med vingen, tills han dör. De andre dykare fara snällare än pilen til botnet, och rädda sig ifrån faran. Efter en flund synas de på långt håll simmande tillbaka. Lodet kan ej räcka til dem. Man hastar längre framåt åen, som nu löper genom et mäsbevåxt karr. Up ur sankiga kårret lyftar sig upp på sina breda vingar en tropp af Tranor. Högmodet och djerfheten röres i deras bröst; de fräcka vid flykten sina långa halftar och öppnade näbbar öfver åen, men straxt får en af dem sin bana; de andre rådde, fördölja sig i kårrets djup, uphåfvande et ynkligt och förtvifadt läte. Så beredes högmodets fall; så går det med den högbröstade, stälte; din ovän faller dig snart, och sjelfve din like kan til slut ej tåla dig. Fördölj dig ifrån människors, ifrån vänskapens åsyn, ty du kan ej känna något i dess förtrolighet. — Efter flere årtag hinner man fram til bygden, där den muntre och förtrogne Lifimon vistas. Dess sällskap uppfyller hela den öfriga dagen - - Med honom går jag upför et berg, genom konfliga gångar, dem han sjelf inrät-

rättat; vid åttflupan stannar man, där för ögat föreställes en hifkelig brant. Nedanföre densammans fot lopp åen i sina krokiga bugter, och på andra sidan reste et högt, skogbeprydt berg sin krönta hjesa öfver alla kringliggande dalar. Lifimon berättar mig, at ifrån den så kallade åttflupan i forntiden, då hedna sederne ännu voro rådande på våre förfäders blindhet, flere uslingar flörtat sig ned, drefne af vidskepelsens blinda nit, och upmanade genom et flygtigt hopp, at i Walhall få träffa sine vänner, och sjelfve Oden, deras krigshjelte och inbillade Gud. Kunde man annorlunda än med rörelse påminna sig denna vidskepliga plågseden? Huru olyckligt är barbariet och fanatismen! Huru mångfaldigt ibland jordens blinde barn! Tankarne lupo tillbaka til den olyckliga hednatiden, men kunde ej länge syffelsättas med dets betraktande. Nåjet kallade dem tillbaka til Christendomens fälla tid, då mörkret måste gifva vika för ljuset, då vantros-villor skingrades, och sällhetens rikedomar öppnades. Huru beklagansvärd är icke mensklighetens blindhet och mörker, huru glad är Religionens förnöjande tanke! Hvilket dyrbart lugn utbreddes icke i själen genom åtanken af et allseende

seende och allverkande Våfende ! — Midt under lyckans omväxlande skiften vandrar den dödelige trygg för alla defs stormar, och tacksam vid njutningen af defs förgångliga gåfvor. Religionen gifver purpurn, ja äfven Konunga-spiran den värdigaste glans, och gör Regenterne lycklige i alla sina företag, gör dem äfven fälle inom sig. Den mågtige och rike, flyrd af denna heliga kånsla, tinner de gladaste utfigter och tillfällen at blifva verksam til sine samtides och efterkommandes välfärd; eller skall man nog djerft beskylla Religionen at hafva bannlyft den jordiska åran och rikedomens från himmelens fällhet? Skall fromheten och fällheten endast upsökas i torftighetens och ringhetens boningar? — Men hvilka brådjup, hvilka snaror för lyckans gunstling ! — Dock om han bevarar sin fot ifrån fallet, och outtröttligt vandrar til sit förefatta mål, huru stor och ädel blifver icke hans verkningskrets! O du! som uptagen i lyckans sköte, äger magten at befordra ordning och rättvisa, du som innehafver den lysande åran eller rika tillgångar, för at utur föraktet och armodet uplyfta ofkuldens trånande barn; det är Religionen, som upmanar dig, och skall gifva dig den

ådla.

ädlaste flyrka. Förfumma at lyda heanes kallelse, — och en evig tomhet i själen — förebräelsens hämnande qval och sagan för den Allseende skall plåga dig. — Men hvad är det, som gör den af lyckan förglömde, den usle och fattige så förnöjd, så tålig och ständaktig? Hvad gjorde fornverldens i mörker slapplande Vise, midt under det moln af vidskepelse, hvori de sväfvade, dock trygge och glade i sin vandel? Känslan af en Gud! — Med et bänligt löje, högst med en medömkfam blick betraktar mången inbillsk menniskja, (som från barndomen i minnet inpräglat sina trosstycken) det osälla hedendoms-tillståndet; lika som vandraren i nattens lugn ej skulle kunna hinna til målet, och med glädje vänta den upgående morgonrodnan. Erkännom hedendomens mörker och villor, men förnekom ej Religionens fälla ehuru okända inflytelse i alla tider. — Lika högmodigt nekar den trofande otron, at klarheten af lifvets dag bereddnes genom Christendomen. Men se här medelvågen mellan så fridiga ytterligheter, Religions-tålsamheten, och gläd dig öfver uplysningens framstrålande dag. — Där uti Religionens vidsträckta helgedom ser jag menniskjor af oli-

ka tungomål och upfostran, olika förstånd och svaghet, mer eller mindre öfverensstämmande tänkesätt, alle ser jag på sitt sätt och efter sin öfvertygelse dyrka och tilbedja den Evige, uplyfta sina händer til hans läf, och anropa om hans nåd och välsignelse. Du ryser, svage! för olikheten af deras framstapplande ljud, — men se dock hvilken undransvård sammanstämmning i Religionens förnämsta grundfanningar, desse så djupt i människjornes sinnen intryckte, eller så hastigt sig utvecklande begrepp: Vörda och älska en Gud, all tings Skapare, Regent och Domare öfver samvetet. — Förtro dig til hans vilja försyn; lyd den heliga lag, som dit samvete dig säger vara din obrottsliga pligt och hans eviga vilja; hämma och styr dina begär och sinneströrelser; lef förnöjd och glad i hvarje din förbindelse; hoppas af honom allt; — och vänta et fullkomligare tillstånd, där du skall segra öfver döden och vanskligheten, och svagheten. Dessa eviga fanningar, lika åldriga med världen, inplantade i människjoflågtets barndom, bibehållas ännu i dess medelålder under tusende förändringar — och skola förblifva okullstötliga. Med starren på ögonen, men med helig rysning

ning i hjertat, ligger där den vilde Negren, för altarets fot nedkastad, tackar sin Skapare för lifvet, anropar om hjälp vid dets befvärligheter — suckar efter et annat, där han skall blifva dygdigare, och uti större ljus se den Oförgängliges vågar. Ach! at ej hinnan faller ifrån hans ögon, at han måtte med uplyft hufvud kunna skåda odödlighetens och evighetens föregångare, Messias; — men stunden nalkas, då hans syn skall upklarna. — Den nalkas i det tilkommande. — Där, inför et uprest altare står den nitiske omskorne; uprörd af en helig vördnad, frambär han sitt offerlam, eller sin rökelse — svär sina faders Gud den dyraste ed, och suckar öfver det härjade Canaan; men han har ej styrka at igenkänna den Lagstiftaren, som var visare än Moles, och frambar det måst obefläckade offer. En skymt är för hans öga, men han kan ej se. — Under det han begär sin högtidliga Gudstjänst, nedkastar sig där på en sliten matta en af fastande utsvulten Muselman; lika blind med de förre, tror han sin Religions o-vilkorliga plikt fordra en frång lydnad af yttre andakts-öfningar, böner, fastor och pelgrimsfärder; men han upoffrar sitt hjerta åt härarnes

Gud, och dets förbarmande nåd; evigheten framter sig för honom i et sinnligt paradis. Där skall han dock omsider få känna högre än sinnligt nöje. — Men du som en gång från den Eviges thron skall dömma världen, o! du var dock mera än en människja, du var afbilden af den Eviges majestât, och glansen af hans hårlighet. Du råder öfver lifvet och naturen. Nattens enflighet är ej mer förkräckande. Grafvens och odödlighetens Konung! när skall jag skåda dit anfigte?

Ren dagens ljusa majestât
 bestrålar jordens mörka yta,
 och ren dets purpurströmmar flyta
 i aftonstjernans silfverfjât;
 så klart, som han ur chaos flydde
 på Skaparns första allmagts blick,
 och håpen uppå fåstet gick,
 där stjernorne hans hjesa prydde;
 klar, som Messias - - - men hvem har
 din bild, o Gudason! än funnit?
 vidt från naturen skild du var,
 och dina strålar evigt brunnit.

Du

Du är det, som en anda drog,
och straxt se, tusen solar väcktes;
din vink, din enda vink är nog
att dessa blöffen evigt släcktes.

Högt du i himlars himlar bor,
och varelses til lifvet kallar,
Du underbar, och vis och stor,
hvars lär kring evigheten skallar.

Sjelf är du ju omätelig;
hvem mäter vidden af dit Rike?
hvem dristar att utforska dig,
som har för tanken ingen like?

Djurf är den dödelige, — nej!
den eld som genom själen tränger,
den bildning, Gud! som til dig svänger,
skall den försvinna, eller ej?

O, du, hvars örnablickar stråla
kring verldärnes och chaos rymd;
är mig din bana evigt skymd,
skall stoftets som ej ljuset tåla?
Ja, du är Evighetens Gud!
och detta stoft i mörkret höljes,
men hjertat känner dina bud,

jag hör de sammanflämnda ljud
af dem du i naturen följes.

Så dagens Kung bland molnen går,
men om dets ljus från jorden döljes,
han strör dock någon i sit spår.

Men han sig från molnen svingar
glättig, klar och jordens vän;
hvem ger mig dets gyllne vingar?
Jag vill se Förfonaren;
til hans åra vill jag stämma
lyran til en helig sång,
Gud och Kristus på en gång,
kunde han ju brotten hämma.

Men här uti Gethsemane,
men här — hvad mörker och hvad fasa!
hvad afgrundsfofter skall jag se
kring denna helgedomen rafa!
Ve dig, förrädare!
och dig, Tyrann! som bojan smider
för den du hörer för dig be,
den som i döden för dig lider;
monn blott för dig, tyrann,
och er, dets likar uppå jorden,
Messias stafvar dessa orden:
"Förlåt, förlåt, tag ann

"det

”det blod, som skall förrinna,
 ”och lifvet åt dem återvinna.”

Monn ej för mig, ack mig
 Messias! du til qvalet ilar,
 och fargad utaf ondskans pilar
 inunder korsettens kröker dig?

Du dör — och denna dödens timma,
 ack! är han domsens förebud,
 då jorden skall af världars Gud
 förfärkas til sin första dimma?

Hvad var du, dagens ljusa Drott,
 som högst på himlens bana blånkte,
 at molnens böljor få fördränkte
 den glans du utaf Skaparn fått?
 och där, hör domsens åskor knalla!
 Se hur de bräckte klipporne
 med brak och gny och thordön falla,
 och toma chaos genljud ge!

och stormen, huru vild han ryter!
 Messias, det är för din död
 han dundrar, och ur dundret bryter
 en häroldsröst, den själf du bød;
 straxt up ur grafvarne sig häfva
 de vålnader, dem grafven gömt;
 kring Golgatha de håpne sväfva,

där Kristus har sin döds kalk tömt;
 och där den helga förlåt remnar,
 som flere secler orörd stått;
 så Gud uppå naturen hämnar
 de brott, som menniskjor begått.

Ner uti grafven Messias redfånces,
 Han, som på grafven och dödarne rår;
 Glädens J dödlige! lifvet Er skånces,
 Evig och mågtig ur grafven han går.

Ännu en tid uppå jorden han dröjer,
 banande vägen til sällhetens hamn,
 men uti skyn, se där han sig höjer
 up til den evige Skaparens famn.

Ännu en tid, tils han kommer at dömma
 verldars och varelfers blandade tropp;
 häanden skall då uppå nidingar strömma;
 men de förtryckte fullborda sit hopp.

Dödlige! endast J dygderne yrken,
 himlen för Eder skall öpnas sig — här,
 Helig är Herren, den Helige dyrken,
 evig, ovansklig blir sällheten där.

O, min

O, min vän! du som med mig vandrar lifvets bana; det är Christendomen som förkunnar *försoning* och *nåd*, det är denna läran, som är dygdens vissaste flöd; det är hon som med kärlekens band förenar människorne i lifvet, och är ämnad för evigheten, där hon skall utvecklas uti sin ådlaste glans. Stridom, Christne! til hennes åra, endast med uplysningens fredliga vapen, ej med krigets och hämdens härjande lägor; fridom ej med hvarannan om det, som i dödligheten ej kan fattas, men det tilkommande skall uppenbara; fridom endast emot lasternas härar och vanornas grufliga magt. Sällheten födes i friden, och belöningen väntar den dygdige där ofvaneft.

Följande dagen beröfvade mig genom bortrefan detta sällskap, men skänkte mig et annat. Min Erasles! är det dig jag skådar? Du, i hvars sällskap alltid förtroende och upriktighet, nöje och alfvarsambet visats. Kom med mig lil denna däliden. Här skole vi njuta svalkan. Du har uppenbarligen bekänt och offrat dig til sanningens och Religionens folk; du är äfven intagen af det dyra ämne du skall drifva til mån-

ga människors undervisning. Vi förenas; -- Men du klagar öfver tidernas förderf, öfver förfallet i Christendomen och sederne, öfver brist på anstalter at underhjelpa Religion, och befordra dygd ibland människorne. Du vill veta hurudant läkemedel bör gifvas emot den öfverhanden tagande lasten, öfver Religions-föraktet, och öfver de skändligaste brott som utöfvas. Ach, min vän! de flåsas suckar och klagomål äro mer än öfverdrifne, och man har en lång tid mera jämrat sig, än lindrat sina qval; liksom den sjuke funne någon lättning i sin plåga derigenom, at han sländigt qvider. Mången klagar af vana, andre af oförstånd eller et blindt nit, somlige af egennytta och hämd, då de ej finna sina affigter; men endast den frommes och uplystes suckan är grundad. -- Genomögnad med mig tidehvarfvets lynne, och christna sedernas tillstånd; men förut betänk huru mycket det är man fordrat, och huru ringa vår synkrets är i det hela. Nästan kunde man tro, at mången med flit eller af missförstånd vill göra vägen til fördommelsen bredare, och porten til sällheten trängre, genom den långa omväg man tagit at öfvertyga. Då man af en hel menighet, och dess olika fattningsgåfva fordrar et långt minnes-

nesverk och en djup forskning i tros-hemligheter, eller ock salighetens ordning; då man blott-fäller den enfaldige, (hvars funda förstånd bör ledas) för alla myllikens konstord och inbillningens mistydingar — och under allt detta fordrar ofta större kunskap än han erhållit; då man vid sjelfva utöfningen väntar den fullkomligaste sjelf-förfakelse, den renaste dygd, och med et ord större moraliska fullkomligheter, än tillfället i den borgeliga sammanlesnaden medgifver; hvem ser då icke det öfverdrifna? men förgåfves utrotas den allmänna lättfinnigheten, så länge bland menigheten des olyckliga utbrott med ringa verkan beifras, och bland den förnärmare delen berömmes; förgåfves motas oordentligheten i det timliga lifvets underhåll, där et oinkränkt tillfälle gifves til en förstörande vara, och så länge vanan bibehåller det klanderlöst, som lagen förnekar; vilc man med skäl fordra större enighet och fridsamhet, rättvisa, vänskap och välvilja ibland sammanknutne lemmar i samfundet, så länge rättegången anses som handtverk för de tvistande, och en södogren för vinglaren, och sjelfva undersökningsfåttat varar ofta mer än en hel människo-ålder. Det är dock i sjelfva verket at vänta sig drufvor af

törnen. Begär man med billighet et öfverfinnligt begrepp och himmelskt begär hos dem, som upammas i lättjans, i vållustens och årelyfnadens famn? Med et ord: fordringarne äro större än de använda medlen, ja större än sjelfva himmelens; — och klagomålen öfver federnas förderf träffa til en stor del samfundets egna brister. — Vidare betrakta huru otillräcklig vår synkrets är, och deraf huru förhållade människors omdömmen blifva. Den flygtige granskaren stannar vid et och annat utbrott af lasten eller nöden, och dömmar sedan til hela mängden; — flutar af sina egna svagheter til andras. och med en slags trygghet upgör sin fluträkning, at det onda i världen måste vida öfvervåga det goda. Det är billigt at sedoläraren klagar, bestraffar och hotar — men sjelfva federnas vågskål är endast i den Eviges hand. Han som bestämde lifvet, och afmätte dess krafter, dömmar hjertat.

Med denna nödiga erinran följ mig några hastiga steg kring tidehvarfvets fält. Först betrakta dess lynne på den onda och goda sidan, derefter gör jämförelse — sedan granska källorne til förderfvet, och sist grunderne til dess förekommande. Denna korta enflighet är ej til

en

en fullkomlig undersökning lämpad; men en tekning. - - -

Se där först den Eviges stora *plan* til menniskjoflägtets sällhet! Han intryckte i menniskjans hjerta känslan af godt och ondt, af lagen, af sanning och samvete. Äro icke dessa känslor stora förmåner; och det lefvande begär, menniskjan ja alla uplysta folkslag känna til sanningen och det goda, är det icke et ädelt frö til våra gärningar? Är icke begäret at vara säll en fortfarande grundfats til livvets njutning och värde? — Tviflom ej om ord, och vågrom icke en sann erfarenhet. — *Tårderfvot* ligger i missbruket och oordningen af sinnens intryck. Dessa förändra och omväxla sig med tiderna och upfostran; deraf den skiljaghtighet i folkslags lynne uti olika tider; men alltid qvarblifver et visst bestående drag i lynnet. Härvid är det, som den frommes tårar och den viles klagan röjas; och denna åsyn af livvets elände är visserligen smärtande. Skulle jag framställa hela denna tafflan? Nej; i det stället låt oss kasta en blick på menigheten, hvars lugnare och arbetssammare lefnadssätt skiljer dem ifrån tillfället af så många oordentliga utsväfningar, som maktigheten föder.

der. Ut i armodejs hydda, se där en i arbete trånande, men af sina älskade barn omringad fader, sträcka sina händer til himmelen, och med varmaste känsla erkänna den värdande Förfynens godhet, med glädje räkna dagarne af sin lefnad, och vänta uppå lifvets afton. Se hans barn, odlande samma torfva, och välsignande sin faders sloft! Vänskapen sammanbinder tvänne närgränsande . . . Men ack! oförmodadt tändes en hastig låga vid gränsen af deras odlade mark, och ingen är som i tid qvåfver gnistan, innan den utbryter. . . . Men *jämförom* menighetens rådande lynne. Behovvet väcker arbetsamheten, och denna qvåfver trögheten och oordentligheten. Kärlekens första infteg sker med hoppet och glädjen at förena sina hjertan --- och ej med den lätt sinnige ynglingens bedrägliga giller för oskulden; tarfligheten öfvervågar en eller annan timmes njutning af öfverflödets skänker. Tålmodet och ståndagtigheten i faran födes af en närmare bekänthet med armodet och olyckan. Kärlekslösheten och vinninglyftnaden smidde dock naturens äldste söner i bojor och tråldom, och deraf de fordna tidens, ach ännu ibland uplyftare folkslag, månges raseri och upror;

ror; men känslan af lagen och friheten återkallar dem till endragt och laglydnad, — dock sakna de en nödig uplysning; deraf den tröghet och långsamhet i religions-begreppen — men religions-föraktet har aldrig ännu grodt i denna jordmon.

Men hvadan de suckar, som dragas där i de mörka fångelserne af förvirrade mödrar, som ropa efter döden at sluta sina plågor, af förtryckte uslingar, som i nödens flund hastade till brottet, och föllo för lagens svärd; af fredsstötare och alla ondskans anhängare; — hvadan de ryfva tårar uti den öfvergifna oskuldens öga, och de svidande såren hos de förförde? — Min vän! du ser lagens strångbet hoptals samla flockar af brottslige, och de fastaste murarnes emottaga ljudet af de flamrande kedjorne; du ser straffpälarne och bälten esomoftast uppresta, och sällan någon ångerfull återgå ifrån de ohyggliga fängnummen, utan fast mer i förbittringens spår sönderbryta kedjorne, och hasta till nya brott; och dock äro dessa blotta utbrott. Hvem väger den förvirring, som råder stundom bland föräldrar, makar och barn, förtälet bland vänner, lifmeriet hos de förnåme, och falskheten i han-

del

del och vandel. — Hvarje stånd har likasom sitt eget skakade mått af fel och svagheter, så väl som af dygder. — Men hvar är gränsen? — och hvar är källan til det onda? ”Et ondt träd kan ej bära god frukt,” Ack! det årtliga är dock tusende gånger förvärrt och förökadt; en föraktad rot upskjuter frika telningar, och då desse omsåttas i en fruktbarare jordmon, bära de en god frukt. Förfumma detta, så skall du endast uphåmte de bittra frukter.

Den upväxande åldren har nått *arfvat*, som dock egentligt endast är en brist på förmågenhet och fullkomlighet, at tillskrifva *upfostran* alla de olyckliga vanor, fördomar och seder, som i dess hjerta implantas. Vi afräkne här alt, hvad afräknas bör och kan; men då man i de ringare stånden finner verkan af mogna faderliga råd och moderliga varningar uppå spåda sinnen, hvad bör då icke väntas i uplyshingens och årans krets? Men ju mindre tillfället är, desto flitigare nyttjas det, — och hvilken förvirring! ju flörre tillgångar, desto högre förfummelse. Skall man då uti samhällslefnaden anten blygas vid, eller förakta världen om sina närmaste vänner,
fina

fina barn? Den rike och förnåme, skall han anse sig förnedrad genom eget handhafvande af den viktigaste delen i hans lefnads bestämning, som tår hånda å nyo skulle bilda hans eget hjerta och tänkesätt? Men makligheten tål icke at se sina barn upväxa under sina egna ögons tillsyn, och oförståndet är ännu et svårare hinder. Man väljer et vågspel, förtroer sig ofta til den måst oöfvade, och byter det ovärderliga umgånget med de i sina armar oskyldigt hastande kärlekspanter, mot et skrålande gille, där man dock någon gång vid fansningens flund klagat öfver brift och svaghet hos ungdomsledare. Tellingarne upväxa, och då först uptager förnåmheten dem i sina glada lekar. Bedragna samtid! du bereder sjelf källan til förderfvet, men är dervid liknöjd. Det är tid at lämna några ögnablicks skuggverk och förströelser emot långt ådlare föremål. — ”Men tiden och de mångfaldiga göromålen afhålla?” O? då förtro dig med glädje och tacksamhet til dem, som då de selskelfått sig med undervisningen, lämna det sällaste hopp för dygden, fanningen och vänskapen. Den allmänna upfostran saknar icke tillfällen och medel til förståndets och hjertats bildande. Men,

hvad!

Hvad! ser man icke oftast oordningen och sjelfsvældet där råda, och den som borde vaka öfver fæderne, vaklande eller inslumrad. I stället för mogna, fedige och nitiske Män, utströmma någon gång från lärohusen sådana, som i hvilket lefnadsstånd som helst, utgå ogräset. — Spara mig, min vän! den obehagliga teckningen af bristerna i det allmänna läroverket. — Häfta til en annan källa af förderfvet, skadliga *efterdömmen*. Men också här, då man nödgas båfva för lastens segrar, drag tåckelfet öfver den menckliga sammanlefnadens ofullkomligheter; gläd dig öfver hvarje ädel och stor gärning, som du upptäcker anten i palatsen, eller i den tårfliga kajan; och i stället at fordra, det dagens hela glans skall upgå öfver jordens ofullkomliga barn, hugna dig med det återiken, som i nattens lugn kastas på jorden ifrån den silfverljusa vandraren.

Låroflåndet i Religionen;— ve! huru hvåser ej tadlet sina mordiska pilar, afvunden förklenar förtjensten, men den samvetsgranne suckar ömsom öfver det djerfva försöket at grumla den renaste källa, ömsom (erkännom det) öfver den lamhet och liknöjdhet, hyarmed Religionsläraren

läran drifves. Om en allvarlig tillsyn vid lärarens danning saknas, om fällan en upmuntrande föreskrift och granskning af det väsentliga förhållandes, om tillfället at tilväxa i uplysning brister, om man för affigter upoffrar nitet för Religionens och sedernas vård, eller ock quärfver de bästa inrättningar; — huru svåra skola icke följderna blifva? — Och om där, i *Lagskipningen*, (detta näst Religionen så dyrbara medel,) grunden til christeliga seder bör igenfökas, monne icke dess brister verka motsatsen? Man har åtminstone sedt i märkelig grad den allmänna människo-kärleken ibland statens lemmar förkollna, och tvisterne tilväxa där de bordt uphöra. Lagen är belig, uplysningen i tiltagande, naturen icke mera nu än förut brädförtande til lagsbrott och kärlekslöshet, ågande rätten och personliga säkerheten genom de visaste inrättningar befordrad. — Hvadan då de eviga tvister om små och obetydliga ting? hvadan denna motfridande strömmen, som fördränker den rättfökan- de och förhårdar den djerfve? Oskulden flyr och bäfvar för et listigt förfä, men faller snart i et annat. Högmodet och egennyttnen är rik på undflykter, och förfälar visligt at anten själf eller genom sina redskap bortblanda den klaraste

fak. — Men, min vän! hvar skulle man stanna vid upfökandet af alla förderfvets orfaker? De äro kände, och jag ser dock en framskymtande dag, då menklighetens förvirring upphörer. Du frågar: på jorden eller i himlen?" Ack! skall då icke jorden mer kunna hyfa et Eden, och sällheten, som i menlöshetens och barndomens dagar med öppna armar sträckte sig til den okunniga äldren, icke återfödas i uplysningens och mannaäldrens sköte? Hvilka heliga namn, Religionen, Lagen, Upfostran, Naturen! men de böra samfält verka til et och samma ändamål. Någonderas försummelse förminskar, ja äfven til intet gör den andres verkställighet och fölla inflytande på federna, likasom en länk, hvilken ryckes eller brister ifrån en kedja, uplöser föreningen och hindrar ändamålet.

Ljuft, såsom denna, under en brännande middagspunkt svalkande skugga, känner jag sammanlefnadens lugn och behaglighet; hjertats bekymmer och forger fly för minnet af den alt omfattande Försynens godhet, och hoppet, min förtrogne! hoppet at se tidernas förbättring framskrida i samma mon som uplysningen, — at se friden emellan vissa allmänna medel och grunder

der bilagd och uphåfven — och hvarje medlem arbetande på et enda stort ändamål — detta hopp må aldrig öfvergifva oss! Och ehuru et helt folkflags tänkesätt och seder icke kunna af någon enskild menniskja förbättras, utan detta hörer til samhällets gemensamma krafter — likväl skall sanningen, dygden och åran äfven ifrån ensligheten lugn småningom utbreda sin fälla verkan på jorden.

Aftonstunden var snart i annalkande. — Mot skymningen begaf jag mig til ensligheten, i den tyfsta lunden. Genom mörkgröna häckar af alar, går jag up åt et högläntare ställe, där på bägge sidor af bäcken visa sig sjöar för min åsyn. Ljusets strimmor bleknade redan uppå deras yta, som iklåddes småningom nattens svarta flor. Vindarne hade flytt til den aflågsna skogens djup, och låto ej mer höra sig uti denna lunden; de retade ej heller vågorne at svalla. Naturens djupa tyfthet kunde ej nedtyfsta Palemons toner. Han ville dermed likasom ån mera söfva naturen. Men du vakar, eviga Uphof, hela naturens Far. Dit lof höres äfven då jorden hvilat. I menniskjornes sinnen nedlade du dygdens frö, och genom oskuldens ädla skugga

bortskymmer och fredar du henne från lastens anfall.

Palemon sång oskuldens behag och fällhet:

Osuld! under dina vingar
Vill jag alltid njuta skygd;
Då mig lastens flock omringar,
Skall jag höjas i min dygd.
Jag må uti högsta lycka
Städse räkna nöjda dar;
Afvund må mig än förtrycka,
Dock i dig jag lyckan har.

Dyster och lugn är hela naturen; knappast röres det minsta löf i lunden, och ingen enda fogel låter höra det minsta ljud; natten sänker redan sitt vida täckelse öfver jorden, och snart kan man ej urskilja det minsta föremål. Huru enfligt och majestätligt! Här kan den bedröfvade fritt tömma sitt hjertas bekymmer, hans suckar höras endast af den Evige, och då hela naturen likasom obekymrad för det tilkommande, hvilat, vakar detta allseende ögat ouphörligt. Det är likfom han vore mera synlig i den dystra nattens enflighet. För hvem skulle jag då förskräckas och bäfva? Hvar äro de nattens skeppel

pelfer, skuggor, vålnader eller spöken, dem vid-
 skepelsen och rädslan diktat på jorden sväfvande,
 i synnerhet då natten utbredd sit svepe? Hvil-
 ken ovårdighet i begrepp, hvilken otacksamhet
 och vanvårdnad --- nej, beklagansvärda men-
 sklighet! du har varit misledd och lämnad til för-
 vilse. Fördomens välde är ej så lätt utrotadt.
 Men skulle väl de ohygglige andarne från af-
 grunden kunna strömma i spåren af den altvål-
 görande Skaparen? Fly evigt, blinda fanatism.
 Men du, o Evige! hvars blickar genomtränga
 det fördolda i hela naturen, skingra med din
 altvårdande förfyn det töcken, som skymmer
 fanningen från de svaga jordens inbyggare. Skö-
 na midnatt! redan skymtar ifrån de spridda mol-
 nen en tindrande stjerna, och snart skådar jag
 hela den omätliga stjernhimmeln. Ögat flyr lik-
 som ifrån en verld til en annan, men hinner in-
 gen gräns, ser intet mål, förlorar sig i håpen-
 het och vördnad. Dessa otaliga verldar äro hem-
 vist för tusende flags vareller --- och med ingen
 af dem är denna vår jord i närmare förbindelse.
 Men dolda äro hans vägar och flyrseplan, som
 upprätthåller allt. Tör hända skall odödligheten
 författa oss människor uti högre och uplyftare

begrepp om denna skapelseplan, tår hända förbinda oss med några af dessa himmelens invånare --- Ja, hoppet är oryggligt, men sattet och fullbordan deraf förborgadt. Vi känne så litet af denna vår jord, vi trampe; hvarföre då misstycka eller oroas öfver det okända tilkommande. Ljufva natt! i dit sköte frambår dygden sitt offer åt den Allseende, och hvilka är honom en skänk.

Knapt hade dagen skingrat nattens skuggor, och fömnens mångfaldiga irrgångar, förrän Menalcas, en af bygdens herdar, sedan han drivit sina hjordar i bet på den närgränsande kullen, söng sin oskyldiga kärlek och dess oro. --- Men hvaraf kommer det, at så många finna denna första af alla känslor än plågsam och förvirrad, än förledande och farlig? Hvarföre nödgas sedoläraren så ofta uphöja sin röst til kufvande af sjelfva de tyfta begären. Förnuftet, som bör vara vid styret af människjornas passioner och gärningar, kommer anten för sent, då begären hafva öfvergått til rådande böjelser, eller förskas med flit, för at ej hindra sinnlighetens valde; och den inrotade lasten behöfver icke mäktigare

tigare vapen til förförande af oskulden, än at
 afstänga henne ifrån tillfället at samråda med sig
 själf och samvetet. Naturens första tillstånd kän-
 ner föga den likfom tillfælde friden emellan be-
 gäret och eftertanken. Se den i alla verldens
 åldrar sig oafbrutet bibehållande herdalefnadens
 menlöshet. Anklaga icke känslan, utan försök
 at leda henne til sit fanna föremål, innan hon
 bryter själf sig igenom alla hinder. Är då sam-
 fundslifvet, är lagens och kyrkans helgedom, graf-
 ven för de menlösa begären? Tyrannen, som en-
 dast tänker på nya segrar, och blodtörstigt för-
 öder människosläktet, upställer sina lejda trop-
 par af veklingar, nidingar, äreskändare, som
 hvarken äga fädernesland eller vänner. Desse
 strömmande öfver landsbygden, härja med vap-
 nen och lågorne fältets gröda, och med lasterne
 den ännu oförförda dygden. Än suckar där i
 behofvets famn den förtjenta åran, med kärle-
 kens lifande namn på sina läppar. Än sätter
 polisen och anornas flåpande mängd och för-
 myndarskapet et tryckande band på hjertat, och
 ömheten urartar til själfsväld, raseri och tusende
 brott. Än finnas lastens offentliga hamnar och
 torgplatser, til blygd för uplysningen. — Men

himmelska kånfla! du är för ädel at lida sådan förnedring.

Naturens fågring tilböd mine sinnen nya föremål, och dygden förädlade dem. — Man reste ut åt en trakt, landvägen, til et ställe, beläget på sjelfva landtudden, hvarifrån utsigten var åt sjön. Belågenheten kunde gifva det yppersta tillfälle til tekning och målning. Himlafaklan kastade nu sit sken ifrån västra sidan, och gaf vattuytan et skiftande pärliskt utseende. En liten albeväxt holme viste sig på sidan af vida fjärden, hvilken likväl framskymtade emellan löfven af alarne, hvars långsträckta skuggor kastades ifrån holmen. Skuggan förhöjer alltid en målning, äfven så i sjelfva naturen, den alle Målare söka at aftaga och härma, men dock aldrig kunna så lifligen föreställa, som den sjelf visar sig. Den spegelklara vikens halfcirkel, omgifven af gröna skuggan, tycktes emottaga sjelfva himlahvalfvet, som målades uppå dess botn. Långt majestätligare syn är när den blåsluka Corinna speglar sig uti sin förgyllda spegel. Zephirerne flågtade lindrigt, och lårkorne höjde sina ömtljudande toner. Ej något sinne saknade vållusten. De balsamisk-ångorne af blomstren

ifrån

ifrån ångarne, voro i luften utspridda. Man går fram genom lunden til åkerfältet. Huru förbyttes det nu i en hast ifrån uprättstående och rotade ax til coniska skylar. Där ser man hela raden af arbetsfolk, som nedfälla den rika skörden. Ynglingens öga bleknar för den härjande lians flag, och han ryser öfver den nu bortfläande sommarens försvundna behagligheter. Det ljusgula fältet, som förut krufades af vinden, och betäckte hans glättiga spår, är nu förvandladt lika som til en ödemark af taggiga törnen, och den återstående stubben af halmen skall äfven snart mörkna och undergå förruttnelsen. Dagen synes redan märkeligen i aftagande, och höstkylan förbådas af den ymnigare dagg, som nedfänker sig på jorden. Sorgsen flyr han til sin boning, och tror hoppet om naturens förnyelse försvunnet. Likväl hyfa dessa upressa skylar naturens rika skördar, och själfva hoppet til framtiden. Hvilket lyckligt ombyte ifrån nöje til fruktbarhet, ifrån det ytliga sköna til den mogna kärnan! Så bör äfven nöjet omväxla med det nyttiga, och ungdomens blomma bär i mannaåldren den mogna frukt. Huru lyckligt, at så använda sin ungdomstid, at hon icke här-

jas, innan skördens tid infaller! Förnöj dig, ålskvårda ålder! men båfva at genom en flyktig njutning af nåjet, fåra oskulden, och förlora dit framtida hopp! Lämna dig aldrig blindt til dina sinnens retbarhet; lämna aldrig dygden och åran ur ögnafigte. — Hvilken förvirrad blick, hvilka tusende förebräelser uti veklingens tidigt vifsnande upsyn — och snart faller han för sina egna nöjen! Så finner den ystre fjäriln sin graf uti rosens törniga sköte.

Ännu hade icke hösten så mycket förändrat jordens skådeplats; ännu syntes icke trädens gröna toppar gulna, och stormvädren hindrade icke seglaren at hinna sit förefatta mål. Uti en trakt, som liknade den vackrafte skårgård, styrde man sin fart til en ort, som för sin symmetrisk byggnad kunnat jämföras med hufvudstadens palatser. Byggnadskonsten är icke så förbehållen flåderns förfinade smak, at den vore aldeles okänd i landsbygden. Snillet och smaken är icke inskränkt inom vissa gränser, och ehuru man stundom försökt at tvinga vissa slöjder inom ordningar, har dock naturen ofomöftast själfmant framalltrat och hågnat dem. — Här mötte mig första

första blicken af den intagande Cleon. Dygden, åran och nöjet förenar snart tvänne okände til det förtroligaste umgänge. Min nye vän, hvars sak det egentligt icke var, at framtränga til vetenskapernas djup, (ehuru ofta deras idkare minst hunnit dit) hade likvål genom naturens lyckliga anläggning fått den skarpaste omdömmes-gåfvan på sin lott, och med samma eldiga blick han forskade grunderne til sit lefnads yrke, hvilket sysselsatte sig med krig och försvarverk, hålsade han äfven Vetenskapernes och Religionens helgedom. Huru sällsynt plägar eljest krigstropeten och svärdet förlikas med de fredligare konsterne? och Krigaren, som öfvervunnit och härjat flere länder, har til slut genom vanan blifvit känslolös för de ådlare intrycken af menniskjo-kärlek. Detta har dock icke alltid håndt; ty ehuru barbariske äfven de äldre folkslagen voro, och hårdade i krigsbragder, finner man dock mensklighetens tårar i hjeltarnes öga, och ömheten lågande i deras bröst. Men likvål är fridens lugn, oakadt all den veklighet, som någon gång genom andra källor smittat de fridbaraste hërar, alltid et efterlångtadt vårn för de medborgeliga dygderne,

för

för Religionen och sällheten. Men hvilken förvirring uti den menckliga sammanlefnaden! ”utbrast Cleon;” skall då icke lifvets sällhet och friden kunna ibland flägterne på jorden med annat än blod och lågor återköpas? Skall icke uplysningen kunna återföra de förvillade folkflagen ifrån den hårda nödvändigheten at spilla millioner menniskjors lif? Skall högmodet, åreljstnaden och hämnden härja detta lifvets fruktbara fält? Jag önskade se in i den dunkla framtiden, om någonsin samhällets förenade krafter förmå uphöja friden til en thron, den inga blodiga segrar skola omgifva, där inga obyggliga kränknings af de allmännaste rättigheter bland folkflagen skola utpräffa mencklighetens suckar och tårar, och där brödrabandet knytes för evigt” — Nej, min vän! jorden är förgångligheten underkastad, och endast et tilkommande bevarar i sit sköte hoppet om en oflödd sällhet. Det är nog, at såsom naturen efter en stormig dag återhåmtar sig til hvila, åfven så samfundslifvet efter sina utståndna förstöringar gladt hafnar tillbaka til lugnet, och med oförtrutenhet botar de refvor et olyckligt äfventyr förorsakat.

Vi genomvandrade den så ordentligt planterade blomstergården. — Ännu finnas här lämningar af den prydliga sommaren. I de visnade blommornes ställe hade nu andra alster framskutit, ty naturen synes vara outtröttelig uti sin danande kraft, och icke tåla några brister. Hvem ville väl vänta at hon på en gång skulle uttömma alla sina förråder? och man infer ju icke dess vidd och visa inrättning? Altid ny, alltid förnöjande, och rik på otaliga föremål, erbjuder hon sig alltid til människornas åskådande och njutning. — Hvilket värde åger icke den vise och dygdige, ehvar han vandrar; ty då han med sin upmärksamma blick tränger til kannedomen af de naturlige alsterne, lyfter sig hans tanke til naturens uphofsman. Men hvarföre fly människorne så ofta dina samntag, eviga ursprung til vårt lif, du ende Vålgörare! hvarföre undandra de sig dina ögnakast, som dock följa oss i grafvens innersta mörker. Äre vi lyckliga utan en lifsig åtanke af din godhet, och känslan af din nåd? Svaga mensklighet! hvarföre lik matken kråla i stoftet, och ej uplyfta dig til den Eviges ljusa thron, hvarifrån dig förlåntes den gnistan, som uplifvar din varelse?

Hvem

Hvem ger mig den upgående solens vingar, at uphinna den ort, där jag skall möta lifvets Konung? Men hvad! Han omger ju mig och hela naturen; ja, den minsta matken andas et lif, som han underhåller, och dessa ögnablick åro af honom räknade, och alt detta synliga är en verkan af den gudomligt närvarande. Hvilken ömnig förnöjelse förnekar sig icke den tanklöse, som knapt tillåter sig en timmes alfvare at betrakta sit uphof, men väl förflöder et helt solhvarf uti lastens förgifliga joller. — Man röjde en tid en slags blygsel vid vissa sinnligheters utfväfningar, och båfvade för den vises ögnablick; nu båfvar den vife, och höjer hemligt sin suckan til Himmelen. Gifves då icke ådlare umgångesvett, ån uti det eviga echo af vållusten, och löjet öfver det heliga? Snart skall man upresa et Tempel åt lustarne, och fräckheten blifva en slags andakt; det djuriska lifvet uphinna det högsta målet af sinnlighetens utbrott, men Religionen och dygden nalkas sin nedgång? — Nej, Cleon! få högtidliga ån lastens segrar stundom synas, åro de dock inskränkta inom vissa med dagen upväxande, och snart förvisnande slågter; och få mycket ån sanningen flyr de förnåmas

nåmas smickrande fällskap, tränger hon dock någon gång få vål til palatset, som de vifes hörsalar.

Dagen lyfte nu endast med några matta strålar, dem den nedgående solen från bergen återkastade, när den otvungna och menlösa Sulma beslöt at sitta vid sit harmoniska strängaspel. Tonerne flöto uti de behagligaste höjningar och lopp. Ån lefde glättigheten uti et presto och famljudet i en symphonie; ån rörde ömheten uti en behaglig andante och klagande adagio. Jag vet icke hvadan det kommer, at menniskjan röres och intages mera af de ömt qvidande tonerna, och ålskar mera et forgespel, ån det glättiga? Är det derför, at plågan har öfvervigten i lifvet, och at hjertat hårdadt för motgången, finner hugsvalelse och ny styrka i det ömma och sorgsna? Men det är ju en förtjusning at äfven gråta, och sjelfva ömheten finner glädje i deltagandet af andras qual — och i föreställningen af sina egna förestående mödor. Lifvet hyser visserligen tusendefalt mera nöjen ån plågor, och det vore otacksamt at ej erkänna det; svage dödlige! som plågas af dina behof
och

och brister, då du likväl har många närvarande fördelar, — som klagar öfver naturens ojämna delning, och vet ej nyttja det ringare måttet af lycka, — som suckar öfver din jordiska hyddas bräckligheter, då du ej lårt dig at tåla, eller ock då du sjelf beredt dig det frätande flynget — och för dödens annalkande ögnablick ryfer du lifasom för den mordiska dolken. — Nej, "döden" säger den intagande sköna "bör anses som en vän at tänka uppå, och grafven såsom den gladaste hamn, lik denna skymningen, där förtroendet och vänskapen mötes" — I detsamma hon afbröt sitt tal, höres: *den timman slår* . . . och man öfverlämnade sig til den tyfla dvalan, och hänrycktes öfver lifvets förefående afton. Adla Sulma! dit genomträngande vett och din dygd höjde dig hundra defalt öfver dina samtida, på hvars läppar endast jollret och löjet hvilar; dit skämt var åtföljdt af smille och smak, och de rena behagen tecknade din upsyn, i stället för de fågor, som sminka de inbillika — och du kunde i lifvets vår kasta en förnöjd blick på den härjande hösten och grafven!

Vi åtskildes, men förtroendet förenade mig och den ädle Cleon til aftonhyilan. Ännu åter-

svara-

Ivarade våra hjertan de ljufva intrycken af dödens minne. Sömnens, min förtrogne! är ju en afbild deraf, och dock är man så ofta den svage som ryser.

Nej! dödens qual oss förefår,
och en gång nalkas skall den dagen,
då dödens Drott til härjning går;
Hur blek, förvirrad och betagen
du undflyr denna plågors hamn,
och ryser för defs blotta namn,
och för de hefta midnattsflagen,
då rösten ljuder: du skall dö;
och dock du ville hoppet möta,
at oqvad lifvets stund förnöta
uti de skuggverk dig förför;
En natt, en enslig natt dig fänker
kanske i evigheten ner,
tilbaka du åt lifvet fer;
förgåfs, — då Letens flod dig dränker;
Rys därför ej för dödens bild;
se! natten honom för dig målar;
njut sömnens lugn från qvalen skild,
njut sedan morgondagens strålar!

Glättigt upgeck den strålande dagens Konung,
och skingrade nattens skuggor. Hvilken
K för-

förnöjande syn. Den lugna viken, som emottog
det sig utbredande ljuset, tycktes nu för ögat
likasom öppna hela sitt djup, och man såg ömsom
de klippiga grunden uppliga nära vattubrynet,
ömsom de öppnade snäckorne nalkas stranden,
och där längs med viken målade sig de lummi-
ga träden uti upvånd ställning på det spegel-
klara botnet. Fältet ofvanföre viken var ännu
med daggens pärlor öfverhöljdt, och fröjdade
sig öfver dagens ankomst; herdarne drefvo re-
dan sina hjordar i bet, och Cleon hållade da-
gens Konung:

Du har då redan ljusa Drott!
åt jorden ny förtjusning gifvit,
då up från österns port du gått,
och mörkrets bådard undandrifvit;
Hvad majeståt, hvad glans och prakt
uti din sköna upsyn lyser!
hvad sällhet jorden i dig hyser,
och Skaparn til dit värde lagt!
O, hur saphiriskt skönt du målar
det mofsbevåxta bergets fot,
hur daggen tar dig ömt emot,
när mildt din ljusa fakla strålar!

Du

Du ömhet gjöt i Sulmas bröst,
 du lifvade dels tjusla röst,
 och på dels purpurströdda kinder,
 som tyda hoppet mig til tröst,
 du själf behagens liljor binder,
 Hon ler — hvad fyn! hon vid din ömhet ler,
 och blygsamt ögnakast mig ger;
 Du bågges blickar snart förenar,
 til helga lågor själen renar,
 och bågges hjertan knyts fer.

Så glad denne morgonstunden var, skulle den dock behåda mig saknaden af detta förnöjande umgänge. Nåjet flyr med hvarje dag, men endast den rena vänligheten känner ingen förändring, och himmelens mäktiga beskydd ersätter alla förluster. Afresan skedde til hemorten — men åfven härifrån kallade mig plikten, at icke upoffra allt för nåjet, utan åfven åt Vetenskaperna, från hvars hemvist jag hade en tid varit skild.

Icke utan rörelse påmintes jag under min företagna afresa, at betrakta det menliga livets undransvärda lopp och skiften. Likasom man efter en lång och omväxlande resa kommer

tillbaka til sit förra mål, äfvenfå skall vårt lif,
 som danades af stoftet, til stoftet återgå. All
 ting på jorden måste förändras, alt är under-
 kastadt vansklighetens lag. Sker det hastigare
 eller ock senare, en gång och oförmodadt skall
 det ske. Menniskjan kan icke göra sin såkra ut-
 räkning för en dag, än mindre för årtal, men
 målet ser hon för sig, på samma sätt, som jag
 nu ser himmelens utseende i en hast förän-
 dradt, molnen kringströdde uppå des ljusta ban,
 och mörkret framhastat tidigare, än jag förut
 trodde; men jag ser dock mit bestämde mål för
 denna dagen. Då alle inbyggare och trefne jord-
 brukare fly undan det flaggande regnet och dun-
 dret, samt själfva de vilda djuren uplösa sina
 dolda bergshålor; hvilken förmon, at snart kun-
 na finna en hydda, där man är undanömd för
 vådrets och åskans våldsamhet! Blixten följde
 tätt uppå mina spår, och med brak och dån
 rundt omkring mig, skyndade jag mig til hyd-
 dan. Huru många menniskjor, som dock uti
 samhällslefnaden njuta tusende och dagliga be-
 qvämligheter framför naturs-tillståndet, äro icke
 känslolösa för den altvålgörande Försynen, som
 knutit samhällets medlemmar tillsammans! ---
 Men hvilket majestätiskt skådespel som naturen
 öpnar!

öpnar! Då mörkret öfverhöljer hela den vida synkretsen, och fjelfva evighetens natt målas för ögat, framblixtrar i en haft från åskans tända sköte den snabba ljungelden. Jordens yta är uplyft, men återtager straxt sitt mörker, som snart igen omskiftar med ljungeldens flammande strimmor, hvilke likna det på himmelen under en klar vinternatt fladdrande nordskenet. Dänet upfyller luften med de håftigaste dallringar, som ån försvinna och tyckas utmattade; ån åter samla sig til de förfärligaste brak. Så högtidligt naturens underverk har snillet ofta besungit. Jag driflar det ej; men tanken driflar dock alltid at uplöka, åtminstone dyrka det Våfende, som befaller blixten på sin alsmågtiga vink ömsom förskräcka jorbens barn, ömsom afmåla hans eviga kraft. Men så majestätlig denna naturens verkning är, så ryslig plågar den förete sig för många. Det hånder väl måst af okunnighet, at en lättskrämd menighet och några vekliga, eller ock känslofulla sinnen darra för hvarje åskmoln, och förgömma sig ofta i de löjligaste skrymslen, likasom åskviggen ej kunde leta sig våg til det fördolda; men man måste dock, tillika tilstå, at dess håftiga och förödande utbrott måste göra menniskjor i allmänhet mera varsamme och fruk-

tande. Hvilken förundransvärd kraft äger icke äskämnet, och hvilka olyckor har det icke medfört! Förgäfves undgår sjelfve den djerfve och gudlöse, naturens hämnande slag; och man har sedt många obetänksam människja genom inftrycket af äskan och dundret, återförd til Gudamagtens dyrkan. Vantron har väl å andra sidan fängslat andre; men den ständaktiga dygden ensam, kan vid alla naturens upträden vara oryggelig i sit lugn och förnöjelse.

Den följande dagens resa hindrades icke af något oväder; men vägen var mindre gynnande. När man undantager de allmänna farvågar, som blifva af allmänheten underhållne, äro de fläste socknevågar uti et vanligt obestånd. De finnas väl, som draga inkomst af menigheten, derföre at de skola hafva närmaste tillsyn öfver vägarne; men anten ålägga de stundom onödiga kostnader, eller spara de sig all möda. Det är sant, at nästan intet är så betungande för landtmannen, som vågabyggnaden; men tïofallt mera besvärligt måste det vara för honom, at färdas på snart sagt obanade vägar. Den sâkunnige har ej så stor uträkning, at han för at undvika detta lenare, åtager sig sjelfmant besväret

at

at underhålla de mindre faryågarne; men mon-
ne icke en närmare tillsyn deröfver af vederbö-
rande, vore nödig? I synnerhet är det en mär-
kelig ofägenhet, härrörande af bristande omtän-
ke, at de ofantligaste backar och höjder ännu
afbryta de jämnaste vägar. Huru stor lättnad
vore det icke för dragare, som nu med yttersta
krafter nödgas framslåpa de tyngsta foror, om
man gjorde sig en allvarlig möda at utgräfvat,
och med sprängning jämna de större höjderna.
Det är hvarken omöjligt, eller med så stor kost-
nad förbundet, som den okloke föreslår sig;
men i anseende til nyttan, är det både oveder-
sägeligt nödigt, och för mer än et tiodevarf
gagnande. Skulle man också vilja spara All-
mogen denna kostnad, så har visserligen det all-
männa tillräckliga arbetare i sin fold, som uti
fredstider kunde gagna fäderneslandet. Det-
samma torde med skäl kunna sägas om de män-
ga otilgängliga och obrukbara kärr och moras,
som ännu, til en vanära för landtushållningen,
ligga opodlade. Man klagar öfver folkbrist,
och i grund deraf det bristande tillfället til lan-
dets upodling; men har man då nyttjat de för-
enta krafter, som samhället åger? Hvilken mängd

af kringvandrande landstrykare, som med och utan pafs från sine befälhafvare, tigga sig fram til et underhåll, som endast arbetsfaheten borde dem lämna; och hvad sjelfve de indelte ro-
tarne betråffar, vore det väl någon öfverdrif-
ven fordran af fosterlandet, at de skulle i sin
mon bidraga til dets upkomst? Årorikare lagrar
kunde väl fridens söner aldrig vänta sig uti
friden, än af landets odling; — Arbetet och
tillsyn dervid vanställer hvarken den lägre eller
högre.

Det är nästan omöjligt at utan harm, fort-
fatta sin resa genom den inre delen af detta
land, och dets mils långa oupodlade fält och
djupa skogar; — Hvilka tilgångar finnas icke,
endast de nyttjas! Naturen och klimatet har väl
stundom lagt hinder i vägen för hushållsandan;
men de äro dock icke altid öfvervinnelige.
Skulle lika stor drift finnas i det hela som det
enskilda, vore man redan långt kommen; men
det plågar gemenligen hända, at den enskilda
nyttan är i frid med den allmänna; och så län-
ge detta hånder, äro alla förslag til landtbru-
kets uphjelpande fruktlösa.

Jag hade redan lagt större delen af vägen til rygga, när man feck genomfara en vacker och odlad ort, (*) hvars behagliga låge vid en långsträckt å, tycktes vara til segelfarts öpnande fårdeles gynnande. Nästan hade man kunnat tro, at luftstrecket blifvit i en hast förbytt; ty i stället för den långa ödemarken och kyliga skogstrakten, som förut besvårade ögat, hade man nu de vackraste åkerfält at genomfara. Brodden efter det gjorda utfädet skiftade redan i sina ljusgröna färgor, och efter de förra skördarne såg man knapt något spår, sedan åkermännen inbärgrat det mätta af fåden. — Jorden synes vara lämnad til et framtida hopp, och Landtmannen begynner redan arbeta för det tillkommande. Huru lång tid är dock lämnad för hoppet, och huru osäkert är detta? Tör hända skall en oblid vinter, eller kyliga våhnätter, eller längre fram på sommaren et flagregn, eller en hagelkur härja hela denna väntade grödan. Likväl fruktar icke den trefne Jordbrukaren, utan förtröstar, och är lycklig, då gulletts slaf och den vällustige, omringad af

K 5

nå.

(*) Sommero Socken.

nöjen, trånar under sjelfva njutningen af det närvarande.

Vågen ledde förbi et Verk, som konsten hade inrättat til glaset's beredande. Det var en tid, då man nog inskränkt til sina behof, ej kände de bekvämligheter, som fosterlandet så ymnigt erbjuder; tarfliga kojor, med några små öppningar til ljusets inflåppande, voro Allmogens endaste hemvist, och i de nordligare delar af detta land finnes ännu icke annat boningsfått. Småningom likväl finner den enfaldige sig både anständigare och bättre bergad genom konstens tilhjelp, än genom de medel det enkla behofvet skapat; och det är synbart, huru anläggningen af hvarjehanda bruksflögder och verk förmå at befordra uplysningen i de mindre hyfsade landsorter. Man kunde deraf draga den slutfats, at ju mera man befordrar och upmuntrar vissa större inrättningar, äfven som anlägger Köpingar i de öfre delar af landet, til handelsrörelsens befrämjande, desto snarare skall både folkmängden tillaga, och hyfsningen i seder vinna sin framgång. Erfarenheten befannar detta, och statskonsten har aldrig med kallsinighet betraktat det. Hvilket viktigt värf, at
fam-

sammanbinda och uprätthålla strödda folkhopar genom en borgelig ordning, vålmagt och sedighet! Man har väl stundom af öfverilning ansett vålmåga, och större tilgång på beqvämligheter icke kunna stå tillsammans med menighetens renare seder, och föreslått sig at förderfvet inströmmar genom det öfverklagade öfverflödet. likasom oskulden i seder endast borde trivas i det rårare och obysade tilståndet. Medgifvom, at det är okunnigheten, som ofta tillbakahåller vissa laster, dem hyfsningen ej förmår utrota; men den sanna borgeliga uplysningen, biträdd af Religionen, skall dock bevara samsfundets förontä lemman från de farligaste ofeder, och stadga sällheten uppå de renaste grunder. Intet uti en Stat är för lugnet vådeligare, än den allmänna nöden och behofvet, och intet högre föremål gifves, än at stilla dem bäge; ty nöden gränisar närmast til lagbrott, och det oupfyllda behofvet af timlig vålmagt gör sinnet slafviskt och känslolöst. Ju rikare tilgångar alltså finnas, til en anständig beqvämlighet och förnöjelse, desto mindre borde man vara blottslådd för lastens smickrande retelser, men villigare til dygdens och årans efterföljd. — Påfångt klagar man öfver den tiltagande yppigbeten; så länge denna

är

är en följd af invånarens egna arbetsamhet och slögdernas upkomst, må man icke afvundas den ringare menigheten at förskaffa sig beqvämare och snyggare husgeråd och boningar; och huru detta skall kunna i och för sig sjelf förleda i- från sedernas enfald, är fyvårt at begripa. Men det finnes bland menniskjor somliga grundsatser, som äro bygda på andras fäkunnighet — och man vill håldre herrska eller utföra sina egennyt-tiga affigter i mörkret, än vid hyfsningens dag. Hvilken misräkning! mörkret skall dock en gång omväxla med ljuset, och hela planen går förlorad.

Efter et kort affleg, följde man nu åter troget den allmänna fråten. Huru hvimlade icke de resande fällikaperne om hvarannan! Det är fällsamt at se menniskjor, ofta utan synnerligt ändamål, eller angelåget värf, likväl gifva sin resa, och i synnerhet de usla kreaturen, som dem framslåpa, en pinande skyndsamhet, så at man kunde tro de flydde undan fienden. Däraktigt fätter mången sin åra uti konsten at kōra efter timme och minut det hårdaste som möjligt är, och tager icke uti öfvervågande, at de o-skälliga djuren äfven hafva känslor. Det ena ef-
ter

ter det andra flupar för den barbariske pifken, och man är liknöjd, hotar, svår och ilar sin fart. Knappt tillåtes den lidande ägaren til kreaturet, at draga en suck, än mindre at begära ersättning; och om det skulle falla honom in, at åska lagens åtgärd, må han straxt bereda sig på en ny förlust af alla sina omkostnader. Hvilka medel använder icke våldet och listen emot den enfaldige! — och dock blifver det fällan beifradt. Tålmodet är den fattiges enda och sista flöd, och om han icke dervid vant sig ända ifrån barnaåldren, huru tungt skulle icke olyckan trycka honom? Räkna alla de förluster, motgångar och oförrätter den arbetande och fattigare delen af Statens lemmar måste viddännas, och undra sedan om han någon gång drager en suck.

Molnen hade nog tätt sammanfloekat sig, och det ömniga regnet, som begynte besvära, påminte mig och mit fällskap, at söka et skygd. Det är annars icke ovanligt, at vid omskiftet af väderlek se trumpna ansigten, och höra klagovisor öfver naturen, som icke bättre och beqvämare anordnat väder och vind för de resande. Detta kommer af altför liten bekantskap
med

med världen och lifvets behof; monne icke den mulna flunden i lifvet kan sysselsätta menniskan med sig sjelf, och i umgänget med sine likar. Hvad naturen förnekar uti et affeende, ersätter hon uti et annat, och det tilhörer förnuftet at upfinna och välja det. — Den redlige Värden, hvars umgänge man utan at söka, seck njuta, var ingen förnäm eller anedryg man, utan af den okonstlade och enkla Allmogen, som af årelyftnadens inbilske barn så ofta föraktas, ehuru den innom vallmarn hyser det ädlaste tänkesätt och hjerta. Man kan i fanning af dess umgänge hämta mer än en mogen frukt, ty hvem är mera i tillfälle til erfarenhet och sinnessladga, än desse idoghetens och redlighetens söner; och at söka nöjet i deras förtroliga samtal, är ingen låg misräkning. Man skall åtminstone här sakna smickret, falskheten och afvunden, som plågar förbittra så många sällskap; men glädjen, friheten och kärleken födes i den tarfliga kajan. Vårt samtal var hvarken politiskt eller lärdt — utan easfaldigt ågnadt åt jordbruket och naturen. Nöjet af det jag seck lära, var min vinning.

Vid

Vid följande dagens början var man färdig
at fortfatta resan. Den tökniga och regniga vä-
derleken kunde ej hindra, utan påskyndade tvärt-
om, til så mycket hastigare lart. Sinnet var nu
af blotta hoppet lättadt, när yttre nöjen sakna-
des. Ofta svigtar hoppet, och sinnet oroas, men
inbillningen ger ny styrka åt hoppet. Sålunda
anländer man genom sjelfva nattens dysterhet
nära til sitt längtade hemvist. Efter midnatten
begannte himmelen klarna. Endast et enda tjockt
moln visle sig på sidan af horisonten. Himme-
lens evigtlyfande Solar, huru förvillade de mi-
na ögon! huru intogos dessa af stjernornes ma-
jeståt, och tanken af vördnadsfull bestörtning öf-
ver verdarnas mängd, och Skaparens eviga o.
måtlighet. Jag behöfde år, och icke blott en
enda timme at betrakta dine under, du under-
fulle Varelse, och likväl kunde jag ej begripa
dig och din styrelse. Lär mig at vörda dig, lär
mig at lefva nöjd. När jag får bättre lif, så
får du högre åra. --- Redan hade jag kommit
nära til Staden. Ur dess torn, som kan til höj-
den jämföras med sjelfva Alpiska bergen, höras
tålf slag, uppå hvilka tyfelnaden följde. He-
la naturen läg i dvalan insöfd. Ach måtte du

Ömma

Ömma Neßtergal vakna, för at emottaga mina
suekar! och du nöjets irrande barn, behagliga
dröm, flyg på dina lätta vingar!

Min resa har uphört. Hamnen är intagen.
Jag sänker mig då i dit sköte, tyfla, djupa natt.
Morgonstunden är mödornes, och bekymrens, då
finnet fästadt vid de alfvarsamma göromälen, skall
ersätta det flydda sommarnöjet med dem, som
vetenskaperna alstra.

34. VII. 72.

~~La. st. 1.~~

Re. Kammolij für

Fahr 2.

) Bunsdorff

